

บทที่ 3

การจัดทำรัฐธรรมนูญของคณะรักษา ความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)

3.1 การยือำนาจการปกครองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)

3.1.1 สถานการณ์ทั่วไปก่อนการยึดอำนาจ

หลังจากที่สภาผู้แทนราษฎร ได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี พ.ศ. 2534 เมื่อเดือนสิงหาคมไปแล้ว แต่ปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ ของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจส่งผลร้ายต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและปัญหาเหล่านี้ รัฐบาลพลเอกชาติชายก็ไม่ได้ดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังดังแต่อย่างใด (สุจิต บุญบงการ, 2533 : 9)

ปัญหาประการแรก เป็นเรื่องของความขัดแย้งในพรรครัฐบาลซึ่งปรากฏให้เป็นจากการที่นายสันติ ชัยวิรัตนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย "พรรคกิจสังคม" ได้ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจในเรื่องทุจริต การอนุญาตให้ตั้งปั้มแก๊ส และการก่อสร้างถนนควาย คือ ถนนสายโนนสวรรค์ถึงหนองปลาเฒ่า ซึ่งถนนสายนี้ นายสันติ ถูกมองว่าเป็นการใช้อำนาจหน้าที่สั่งการให้กรมโยธาธิการ สร้างเข้าไปในที่ของตนเองและญาติ โดยความเป็นจริงแล้วถนนสายนี้ ไม่มีคนเดินเพราะไม่ผ่านหมู่บ้าน คนจึงขนานนามว่า ถนนควาย แถมเรื่องปั้มแก๊สก็ยังถูกนายทวี ไกรคุปต์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเดียวกัน

แจ้งความดำเนินคดีต่อกองปราบฯ ในข้อหาทุจริต ประพฤติมิชอบฯ เมื่อเป็น
เช่นนี้ ทางสมาชิกพรรคกิจสังคม บางส่วนต้องการจับนายสันติออกจากพรรค
โดยเฉพาะกลุ่มของนายมนตรี พงษ์พานิช เลขาธิการพรรคในขณะนั้น แต่หลัง
จากที่ พล.อ.อ. สิทธิ เสวตศิลา ได้ลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร กรุงเทพฯ พร้อมได้ออกจากหัวหน้าพรรคกิจสังคมแล้ว ทางพรรคกิจ
สังคมก็ได้ไปเชิญให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งพรรคกิจสังคม
เป็นแทน จึงทำให้นายสันติไม่ถูกขับออกจากพรรค แต่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม
นายสันติกับนายมนตรีก็ยังมีอยู่

ในพรรคชาติไทย ก็มีความขัดแย้งของกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรค
เช่นกัน คือ ถ้าพลเอกชาติชาย ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งต่อไปและไม่ยอมเป็น
หัวหน้าพรรคอีก การช่วงชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรคระหว่างกลุ่มนายบรรหาร
 ศิลปอาชา กับกลุ่ม พล.ต.อ. ประमाण อติเรกสาร ก็จะเกิดขึ้น ดังนั้น พลเอก
ชาติชายจึงพยายามดึงพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มาร่วมกับพรรคชาติไทย เพื่อให้
เป็นหัวหน้าพรรค แต่ทำไม่สำเร็จเพราะถูกต่อต้านภายในพรรคชาติไทยเอง ใน
พรรคประชาธิปัตย์ ก็มีปัญหาภายในขณะนั้น คือความขัดแย้งเรื่องตำแหน่ง
รัฐมนตรีของพรรค จัดสรรได้ไม่เป็นที่พอใจของสมาชิก ดังนั้นจึงพยายามกดดัน
ให้มีการปรับคณะรัฐมนตรีในส่วน of พรรค

ปัญหาที่สอง คือ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล
ด้วยกันเอง เรื่องนี้เกิดจากว่า ยิ่งใกล้มีการเลือกตั้งหรือโอกาสยุบสภามาก
เท่าไร แต่ละพรรคต่างจะช่วงชิงหาประโยชน์และความนิยมให้กับตนอย่างเต็มที่
และการขัดแย้งซึ่งกันและกันก็มีมากขึ้นเมื่อ พรรคกิจสังคมกำลังเพลี่ยงพล้ำขนาด
หนัก จากกรณีของรัฐมนตรีสันติ ก็ได้มีความเคลื่อนไหวจากพรรคชาติไทย

ส่วนหนึ่ง พยายามผลักดันให้พรรคกิจสังคมออกจากการร่วมรัฐบาล จนกระทั่งทางพรรคกิจสังคมจำเป็นต้องไปเชิญ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มาเป็นหัวหน้าพรรคแทน พล.อ.อ. สิทธิ เศวตศิลา ซึ่งลาออกไป จึงทำให้พรรคชาติไทยไม่กล้าไล่ แต่แล้วนายมนตรี พงษ์พานิช ก็ถูกกล่าวหาจากสมาชิกพรรคชาติไทยอีกว่า ได้ผลประโยชน์จากร่วม บขส. เป็นที่น่าสงสัยเกิดว่าในขณะนั้นพรรคร่วมรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็น กิจสังคม ประชาธิปัตย์ หรือพรรคราษฎร ล้วนแต่มีเรื่องอื้อฉาว เรื่องทั้งหมดนี้จึงทำให้พรรคร่วมรัฐบาลไม่ค่อยจะสามัคคีกลมเกลียวกัน

ปัญหาที่สาม คือ ศรัทธาของประชาชน การปรับคณะรัฐมนตรีที่ผ่านมา ก็เพื่อปรับภาพพจน์ของรัฐบาลและเรียกศรัทธาคืนมา แต่ศรัทธาไม่ได้อยู่ที่การเอารัฐมนตรีมาจากคนนอกที่มีชื่อเสียงมาร่วมรัฐบาล แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาล ในการแก้ไขปัญหาคอร์ปชั่นและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคล รัฐบาลได้ออกมาแถลงหลายครั้งว่า จะจัดการอย่างเด็ดขาดในเรื่อง คอร์ปชั่น และได้จัดการปลดรัฐมนตรีสองคน คือ นายสันติชัยวิรัตน์ และนายภิญญา ช่วยปลอด ออกจากตำแหน่งด้วยเรื่องเกี่ยวพันกับการคอร์ปชั่น แต่วงการต่าง ๆ ก็ยังเชื่อว่า การคอร์ปชั่นไม่ได้หมดไป เรื่องธุรกิจการเมือง การแสวงหาผลประโยชน์เข้าพรรคพวกของตนยังมีอยู่

ปัญหาประการที่สี่ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับทหารได้กล่าวครั้งแล้วครั้งเล่าว่า ทหารจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่แล้วก็อดที่จะมีการแหวะทหารโดยนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลจนได้ เช่น กรณีนายไตรรงค์ สุวรรณคีรี สมาชิกสภาผู้แทนพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาล ได้ออกมาสัมภาษณ์ว่า เป็นนายพลน้อยกว่าการเป็น ส.ส. และพูดว่าเขาสามารถรบได้ทั้งกองทัพบกถึงแม้จะเป็นพลเอก เพราะทหารคือลูกจ้างของประชาชน เป็นลูก

น้องของประชาชน ไม่ใช่ชนายของประชาชน ถึงแม้จะเป็นพลเอกหรือเป็น ผบ.ทบ. ผบ.สส. ก็ไม่ใช่เป็นนายประชาชน ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องเป็นใหญ่ ปีกจิ๋ว ปีกจืด ปีกสุ เป็นเด็กของประชาชนทั้งนั้น เขาไม่กลัวพวกนี้ ถ้าได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะปลดพลเอกประมาณ 8 คน (สยามรัฐ, 2533 : 3) และยังมีรัฐมนตรีอีกท่านหนึ่งที่ออกมาโจมตีนายทหาร นั่นคือ รัฐมนตรี เฉลิม อยู่บำรุง ได้ออกมากล่าวโจมตี คุณหญิงพันธ์ เครือยางใจยุทธ ซึ่งเป็นภรรยาของพลเอกชวลิต ซึ่งขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและรองนายกรัฐมนตรี ว่าเป็นผู้ทองเคลื่อนที่ และจากการให้สัมภาษณ์ของ ร.ต.อ. เฉลิม นี้ สร้างความไม่พอใจให้แก่เหล่าทหารเป็นอันมาก และการสัมภาษณ์ของร้อยตำรวจเอกเฉลิม ยังกระแหนะกระแหนว่า พลเอกชวลิต เป็นรัฐมนตรีที่มาจากคนนอกอีกด้วย ดังนั้นพลเอกชวลิต เมื่อกลับมาจากญี่ปุ่นจึงขอลาออกจากการเป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง พลเอกชาติชายกับพลเอกชวลิตเสื่อมลง

เหตุผลของความสัมพันธ์ของทั้งสองเสื่อมลงมาจาก 4 ประเด็น คือ

1. ปัญหาเรื่อง ร.ต.อ. เฉลิม เป็นต้นตอของปัญหายังไม่ได้ถูกแก้ไข
2. ปัญหาที่คำสัมภาษณ์ของพลเอกชาติชายที่ว่า "การที่เกษียณแล้วยังอยู่บ้านหลวงถือว่าคอร์รัปชันหรือไม่" ซึ่งเหมือนกับการพุ่งเป้าไปที่บ้านสวนพุดตาลของพลเอกชวลิต อย่างชัดเจน จนพลเอกชวลิต ประกาศอำลาสวนพุดตาล และขนข้าวของออกจากบ้านไปอยู่บ้านของตนเองที่จังหวัดนนทบุรี
3. ความผิดพลาดเรื่องการแต่งตั้ง พลเอกชวลิต เป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีในตำแหน่งข้าราชการเมือง ซึ่งแม้ว่าจะมีการเคลียร์ว่าเป็นความผิดพลาดทางเทคนิคบางประการ แต่ก็ได้สร้างความเสียหายแก่พลเอกชวลิตเป็น

อันมาก เพราะมีการใช้ความชอบธรรมเรื่อง "ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม" มาเป็นคิมบิบ พลเอกชวลิต

4. การแก้ปัญหาของพลเอกชาติชาย ไม่ยอมประนีประนอมต่อ ข้อเสนอของพลเอกชวลิต เลย์แม้แต่ข้อเดียว (ประชาชาติธุรกิจ, 2533 : 4)

นอกจากนั้น สถานการณ์การเมืองในขณะนั้นได้ทำให้เอกภาพของ กองทัพแน่นแฟ้นมากขึ้นมาก จากแรงกดดันหลากหลายรูปแบบที่พุ่งเป้าไปที่กองทัพ เมื่อผสานกับสถานะของสถาบันที่เคยมีอำนาจอย่างล้นเหลือในสังคมไทย กำลัง ถูกบ่อนไชลงไปทุกวัน ทำให้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเหมือนกับเป็นการพิสูจน์ พละนาภาพของตนเอง ปัญหาของพลเอกชวลิต จึงเหมือนกับเป็นปัญหาร่วมของ กองทัพในเวลาเดียวกัน ขณะเดียวกันแนวทางการแก้ปัญหาด้วยความอาจหาญ และเด็ดเดี่ยวของพลเอกชาติชาย โดยไม่สยบต่อข้อเสนอของกองทัพเลยแม้แต่ น้อย และยังแสดงท่าทีแข็งกร้าวใส่นั้น ทำให้ผู้นำในกองทัพเกิดความไม่ พึงพอใจเปรียบเสมือนน้ำเดือดในการที่ถูกปิดกั้นทางระบายนั่นเอง

ในขณะที่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล กับกองทัพกำลังดำเนินอยู่นั้น พลเอกสุจินดา คราประยูร ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสถานการณ์ขณะนั้น ยังระบุเรื่องนี้ว่า "คงเป็นแผลเป็นแล้วก็ตกสะเก็ด แต่ต้องจูนกับยาด้วยนะ" (ประชาชาติธุรกิจ, 2533 : 4) ในช่วงที่ "ยา" จากรัฐบาลยังไม่ได้ถูกนำมา พอกแผลนั้นก็ทำให้เกิดปัจจัยแทรกซ้อนทางการเมืองที่ทำให้ความอึมครึมแผ่กระจาย มากขึ้น (1) การป็นเหตุตีให้ปลดผู้นำทางทหารที่ออกมาเคลื่อนไหวในช่วงเวลา ที่ผ่านมาของ 2 สส. จากพรรคราษฎร และ (2) การจับกุมรถโทรทัศน์ของ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) โดยกองอำนาจการรักษา ความมั่นคงภายใน (กอรมน.) ซึ่งทหารถือว่ารถโมบายนี้ สร้างคลื่นรบกวนคลื่น

วิทย์ของทหาร ซึ่งเรื่องนี้ก็ถือว่า ยิ่งเพิ่มความขัดแย้งระหว่างทหารกับรัฐบาลให้ตึงเครียดมากขึ้น (ประเวศ วะสี, 2533 : 3) และในขณะนั้น ก็ได้มี ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ออกมาให้สัมภาษณ์ในลักษณะกร้าวร้าวทหารอย่างไม่มีพินทุคติใด ๆ และทางทหารโดย พล.อ.นฤตล เชนประดิษฐ์ ในฐานะผู้อำนวยการกองสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ก็ได้ออกแถลงการณ์ในนามกองทัพเกี่ยวกับการที่ได้มีนักการเมืองบางคน มีพฤติกรรมก้าวร้าวทหาร โดยเฉพาะกรณีของร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง หัวหน้าพรรคมวลชน ทหารเคยเสนอให้ปลด แต่พลเอกชาติชายรับปากแต่แล้วก็กลืนคำพูดตัวเอง ทำให้ทหารไม่พอใจที่ผู้นำรัฐบาลไม่ทำตามสัญญาลูกผู้ชาย (ฐานเศรษฐกิจ, 2534, 21)

สรุปประเด็น ความขัดแย้งระหว่างพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ผู้นำรัฐบาลกับผู้นำทางทหาร ก่อนการยึดอำนาจ การขัดแย้งครั้งนี้ถือเป็นเพียงความขัดแย้งระหว่างบุคคลสองกลุ่ม กลุ่มแรก มีพลเอกชาติชาย นายกรัฐมนตรี พลตรีบุญชู รูปขจร (นายทหารคนสนิทของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม) ซึ่งเป็น จปร.7 และ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง กลุ่มที่สอง มีพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ (จปร.1) เป็นแกนนำ และพลเอกสุจินดา คราประยูร (จปร.5) เป็นแกนนำ ความขัดแย้งของทั้งสองกลุ่มมีลักษณะสะสมทั้งในด้านของประเด็นและช่วงระยะเวลาตั้งแต่กรณี ลิตเติ้ลดีก รถโมบายยูนิต (สยามรัฐ, 2534 : 5) และการปล่อยข่าวลือจะปลดผู้นำทหาร คือ พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และพลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก โดยข่าวได้แพร่สะพัดอย่างรุนแรง ต้นตอของข่าวทหารมองว่าไปจากทำเนียบรัฐบาล และประเมินสถานการณ์แล้วว่าเป็นจริง เพราะรัฐบาลได้วางแผนการไว้แล้วอย่างแนบเนียน ซึ่งเรื่องนี้ เมื่อคืนวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2534 พลเอก

สุนทร พุดกับคนใกล้ชิดคิดว่า "เขาเอาเราแน่ สำหรับพี่ไม่เป็นไร เพราะจะเกษียณอยู่แล้ว แต่ผู้บัญชาการเหล่าทัพคงไม่ยอมแน่" (ฐานเศรษฐกิจ, 2534, 21) กระทั่งประเด็นคดีลอบสังหาร ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ทำให้ความขัดแย้งแบบเผชิญหน้าพัฒนาเป็นความขัดแย้งแบบแตกหัก (สยามรัฐ, 2534 : 5) ซึ่งประเด็นนี้มีปัญหาที่ทหารไม่พอใจ การเปลี่ยนตัวคณะกรรมการสอบสวนจาก พล.ต.ท.บุญชู วังกานนท์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ และ พล.ต.ต. รุ่งโรจน์ ยมกุล ผู้ช่วยผู้บัญชาการสอบสวนกลาง เป็น พล.ต.อ. สนอง วัฒนวรานุกร รองอธิบดีกรมตำรวจ และ พล.ต.ต. เสรี เตมียเวส ผู้บังคับการกองปราบ รวมทั้งการเคลื่อนไหวของ ร.ต.อ. เณลิม อยู่บำรุง ที่จะให้มีการถ่ายทอดการประชุมคณะกรรมการการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร ในการพิจารณาคดีดังกล่าว ซึ่งพลเอกชาติชายก็อนุมัติให้มีการถ่ายทอดได้ทำให้ทหารไม่พอใจเกรงว่าจะมีการบิดเบือนรูปคดี นอกจากนั้นการออกข่าวของคณะกรรมการสอบสวนชุดใหม่ ที่ว่าคดีดังกล่าวไม่เกี่ยวกับสถาบันชั้นสูงด้วย ยิ่งทำให้ทหารไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง (ฐานเศรษฐกิจ, 2534 : 22) ดังนั้นคณะทหารจึงขาดความอดทนและทำการรัฐประหาร ปิดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ก่อนที่พลเอกชาติชาย จะบินไปจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ตำหนักภูพิงค์ และจากการตั้งให้พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก รองนายกรัฐมนตรี ให้มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยกลาโหม อีกตำแหน่งหนึ่ง แม้พลเอกชาติชายจะให้เหตุผลว่า เพื่อให้พลเอกอาทิตย์มาช่วยงาน แต่ลึกๆ แล้วทำให้กลุ่มทหารที่ครองอำนาจอยู่ในขณะนั้น ไม่วางใจเสียทีเดียว ถึงแม้ พลเอกอาทิตย์ เคยเป็นผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุดก็จริง แต่ความสัมพันธ์ระหว่าง พลเอกอาทิตย์กับผู้นำเหล่าทัพ โดยเฉพาะ จปร. 5 ไม่สู้จะดีนัก ซึ่งการถูกปลดจากเก้าอี้ผู้บัญชาการทหารบกของ พลเอก

อาทิตย์ เมื่อปี พ.ศ. 2529 นั้น ก็เป็นที่ทราบกันดีว่าใครมีส่วนสำคัญ (ฐานเศรษฐกิจ, 2524 : 21) เมื่อเป็นเช่นนี้ อำนาจทางการเมืองก็ตกอยู่ในมือของคณะทหาร ซึ่งเรียกตัวเองว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) และการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ดำเนินมาร่วม 12 ปีเศษ ก็ต้องมีอันประสบกับภาวะชะงักงันอีกครั้งหนึ่ง

3.1.2 ปฏิบัติการและเหตุผลของการยึดอำนาจ

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 พลเอกชาติชาย มีกำหนดการจะนำพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ที่เพิ่งได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เดินทางไปเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพลเอกชาติชายนำคณะประกอบด้วย พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก นายอนันต์ อนันตกุล ปลัดกระทรวงมหาดไทย นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ที่ปรึกษากันดัชชีโลก นายพิทักษ์ อินทรวินยานันท์ นอกจากนั้นยังมีผู้สื่อข่าว ช่างภาพทีวี และหน่วยรักษาความปลอดภัย (รปภ.) รวมประมาณ 40 คน เดินทางไปถึงสนามบินกองทัพอากาศ เวลา 11.00 น. และเมื่อพลเอกชาติชาย และคณะขึ้นไปบนเครื่องบิน ซี 130 แล้ว ปรากฏว่ามีทหารในชุดชาฟารีสีน้ำตาล 4-5 คน ปะปนกับกลุ่มรักษาความปลอดภัย (รปภ.) ขึ้นไปบนเครื่องบินด้วย จนกระทั่งเวลา 11.45 น. เครื่องบิน ซี 130 เคลื่อนตัวไปบนรันเวย์ แต่แทนที่จะทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้ากลับมาหยุดตรงที่โรงซ่อมเฮลิคอปเตอร์ของกองทัพอากาศ ในช่วงเวลาที่วิกฤติ รปภ. ของพลเอกชาติชายที่นั่งอยู่ท้ายเครื่องบิน จะกลับไปอารักขาความปลอดภัยให้กับพลเอกชาติชาย แต่ถูกนายทหารในชุดชาฟารีชักอาวุธออกมาบังคับให้ รปภ. นั่งอยู่กับที่และยกมือขึ้น นายทหารในชุดชาฟารี อีกคนตะโกนด้วยเสียงอันดังให้ รปภ. ยกมือ ส่วนที่นั่งระดับ วิไอพี ปรากฏว่า นายทหารชุดชาฟารีอีก 3 คน

พร้อมอาวุธเข้าควบคุมให้ทุกคนนั่งอยู่ในความสงบ รวมทั้งพลเอกชาติชายด้วย เมื่อเครื่องบินจอดสนิทแล้ว พล.อ.ต.วีระศักดิ์ สิงห์เสนี เจ้ากรมส่งกำลังบำรุง ได้พรวดพรวดขึ้นไปบนเครื่องบิน แล้วเชิญให้พลเอกชาติชาย ลงมาขึ้นรถเบนซ์ สีน้ำเงินขับออกไปส่วนพลเอกอาทิตย์ ขึ้นอีกคัน ผู้ร่วมคณะที่เหลือก็ถูกควบคุมตัวแยกกันไป (ฐานเศรษฐกิจ, 2534 : 23) การทำรัฐประหารครั้งนี้ ไม่ได้ใช้กำลังทหารมากนัก ส่วนมากกำลังที่ออกมาปฏิบัติภารกิจมาจากกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน (พล.ปตอ.) ที่มี พล.ต.สำเภา ชูศรี (จปร.12) เป็นผู้บัญชาการกองพล และกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ (พล.1 ร.อ.) มี พล.ต.ชัยณรงค์ หนูนักดี (จปร.11) เป็นผู้บัญชาการกองพล โดยกระจายกำลังเข้ายึดสถานที่สำคัญ เช่น พล.ปตอ. เข้ายึดสถานีโทรทัศน์สีช่อง 7 ทหารจาก ร.1 พัน 1. รอ. ลี้กวดกองพลที่ 1 ร.อ. เข้ายึดช่อง 9 และกรมประชาสัมพันธ์ ทหาร ร.11 พัน 2 รอ. ลี้กวด พล.1 รอ. เข้ายึดช่อง 3 เป็นต้น ส่วนทหารม้าหรือยานเกราะที่เคยเป็นขุมกำลังของ พล.ต. มนูญรูปขจร แทบไม่มีส่วนร่วมในการยึดอำนาจครั้งนี้เลย จากการทำรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จอย่างง่ายดายปราศจากการต่อต้านแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพในกองทัพ และการคุมอำนาจอย่างเบ็ดเสร็จของ จปร. 5 เพราะ จปร. 5 หลังจากปราบ จปร. 7 หรือยังเติร์ก ตั้งแต่เหตุการณ์วันที่ 1 - 3 เมษายน 2524 เป็นต้นมาก็ได้คุมกำลังเรื่อยมา จนถึงขณะทำการปฏิวัติ ก็ได้คุมระดับยอดของกองทัพ เช่น พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก พลเอกอิสระพงศ์ หนูนักดี รองผู้บัญชาการทหารบก พลเอกวิมล วงศ์วานิช ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก พลเอกวิโรจน์ แสงสนิท เสนาธิการทหารบก พลโทศัลย์ ศรีเพ็ญ แม่ทัพภาคที่ 1 พลโทไพบูลย์ ห่องสินหลาก แม่ทัพภาค 2 พลโท ไพโรจน์ จันทอรุไร แม่ทัพภาคที่ 3 พลโท ขจร งามัญวงศ์ ผู้บัญชาการ

สงครามพิเศษ พลโท สมพร เต็มทองไชย ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย จปร.
เป็นต้น (ฐานเศรษฐกิจ, 2534 : 23)

สำหรับเหตุผลของการยึดอำนาจของคณะรักษาความเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ตามแถลงการณ์คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 มีดังนี้ (มติชนสุดสัปดาห์, 3 มี.ค. 34 : 6-7)

ประการแรก พฤติการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวง คณะผู้บริหารประเทศ ได้ฉวยโอกาสสอยอำนาจหน้าที่ทางการเมือง แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง และพรรคพวกอย่างรุนแรง ที่ไม่เคยเป็นมาก่อน จนกลายเป็นปกติธรรมดาของ รัฐมนตรีเกือบทุกคน ที่จะต้องแสวงหาเงิน เพื่อสร้างฐานะความร่ำรวย เป็นรากฐานอำนาจทางการเมืองของตนเอง และพรรคพวกต่อไปดังจะเห็นได้จาก โครงการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก จะมีนักการเมืองในระดับรัฐบาล เข้ามามีส่วนผลักดันให้เกิดขึ้น โดยถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ แต่แท้ที่จริง แล้วเป็นการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่รู้แก่ใจว่ามีการฉ้อราษฎร์บังหลวงกันอย่างกว้างขวาง ในกลุ่มนักการเมืองระดับรัฐมนตรี รวมทั้งข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจระดับสูงบางท่านก็ตาม แต่นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลกลับไม่เอาใจใส่ที่จะแก้ไขอย่างจริงจัง นอกจากนั้นก็ประพฤติดื้อเสียเอง โดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ นานา เป็นการบังหน้า และกลับแสดงความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วยการยืนยันว่า หากพบเห็นผู้ใด ประพฤติมิชอบให้นำใบเสร็จมายืนยันด้วย เมื่อการฉ้อราษฎร์บังหลวงได้เติบโตอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนไม่สามารถจะหยุดยั้งได้ หากจีนปล่อยทิ้งไปอาจสร้างความเสียหายอย่างถึงที่สุดให้กับชาติบ้านเมือง จึงเป็นเหตุผลความจำเป็นประการแรกที่จะต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ

ประการที่สอง ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ ข่มเหงข้าราชการประจำผู้ซื่อสัตย์สุจริต จากการที่ข้าราชการการเมืองได้เข้าไปมีบทบาท และอำนาจสูงสุดในแต่ละส่วนราชการ จึงได้ถือโอกาสนี้สร้างบารมีทางการเมืองหาสมัครพรรคพวก เพื่อเป็นฐานคะแนนเสียงเพื่อแสวงหาประโยชน์ให้ตนเอง และพรรคพวก ทำให้ข้าราชการประจำผู้ซื่อสัตย์สุจริตไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง รับราชการไม่ก้าวหน้า ถูกข่มเหงรังแก หากมียินยอม เป็นพรรคพวกหลายท่านต้องลาออกจากราชการ สิ่งเหล่านี้ เป็นความเจ็บช้ำน้ำใจของข้าราชการประจำที่ไม่มีทางสู้ จึงนับเป็นการทำลายขวัญ กำลังใจและขนบธรรมเนียมประเพณีของข้าราชการประจำอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนในอดีต

ประการที่สาม รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ได้ร่วมมือกับพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล รวมทั้งคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีบ้านพิษณุโลก ได้ใช้อุบายอันแยบยลทางการเมืองสร้างภาพลวงตาประชาชนว่าเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย แล้วพลิกแพลงหาประโยชน์ ทำให้เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่า แท้จริงแล้วเนื้อหาของการปฏิบัติการทางการเมืองของรัฐบาลชุดนี้ ได้ใช้ผลประโยชน์เป็นส่วนนำ นักการเมืองระดับรัฐมนตรีที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ นำประเทศไปสู่การปกครองในรูปแบบเผด็จการทางรัฐสภา โดยมีประชาธิปไตยบังหน้าเป็นการรวมอำนาจไว้โดยสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนี้การวางตัวบุคคลในตำแหน่งสำคัญ ทั้งทางการเมืองและข้าราชการประจำจึงตกอยู่กับพรรคพวกของนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น เป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดการกอบโกยผลประโยชน์อย่างมหาศาล ที่ไม่มีบุคคลใดสามารถต่อต้านหรือทัดทานได้ จึงนับว่าเป็นภัยอันตรายอย่างยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ประการที่สี่ การทำลายสถาบันทางทหาร ซึ่งสถาบันทางทหาร เป็นสถาบันข้าราชการประจำเพียงสถาบันเดียวที่ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมือง พรรคการเมือง ถึงแม้ว่ารัฐบาลปัจจุบันจะใช้ความพยายามนานัปการเพื่อบีบบังคับทำลายเอกภาพ ความสามัคคีภายในกองทัพอย่างต่อเนื่องตลอดมาก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถกระทำได้ จากภาพโดยรวมทั่วไปจะเห็นว่ารัฐบาลได้เผชิญหน้ากับฝ่ายทหารมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นกรณีลี้ภัย รถวิทย์สื่อสารเคลื่อนที่ การไม่ปลด ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง จากการเป็นรัฐมนตรีตามสัญญาสุภาพบุรุษ การปล่อยข่าว การปลดผู้นำทางการเมือง เป็นต้น จากการกระทำด้วยเล่ห์เพทุบายฝ่ายทหารดังกล่าว ฝ่ายทหารจึงไม่สามารถจะอดกลั้นอีกต่อไปได้ และเป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศในครั้งนี้

ประการที่ห้า การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อปี 2525 ประมาณ 9 ปีเศษที่ผ่านมา พล.ต. มนูญ รูปขจร และพรรคพวก ได้บังอาจคบคิดวางแผนทำลายล้างราชวงศ์จักรี ล้มสถาบันพระมหากษัตริย์ เปลี่ยนแปลงการปกครอง ประกาศไปสู่แบบที่ตนเอง และคณะได้กำหนดไว้ การวางแผนการชั่วร้ายดังกล่าวไม่สามารถทำได้สำเร็จ พล.ต. มนูญ กับพวก 43 คนได้ถูกจับกุมในที่สุด และได้รับการช่วยเหลือจากคณะบุคคลที่มีอิทธิพลทางการเมืองให้ได้รับการประกันตัวจนสามารถก่อการปฏิวัติได้อีก 3 ครั้ง นอกจากนั้นยังได้รับการอุ้มชูจาก พล.อ. ชชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีให้ได้รับการเติบโตในอาชีพราชการ จนเป็นนายทหารชั้นนายพลโดยรวดเร็ว ทั้งที่การกระทำผิดโทษฐานต่อการขบถ และต้องคดีลอบสังหารบุคคลสำคัญโดยเฉพาะคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ ก็พยายามเบี่ยงเบนความเป็นจริง และโยนความผิดให้ผู้อื่น ซึ่งสร้างความโกรธแค้นให้แก่พี่น้อง

ประชาชนผู้จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง การกระทำอันแสดงถึงความไม่จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง การกระทำอันแสดงถึงความไม่จงรักภักดีเช่นนี้ เป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่เหล่าทหารไม่สามารถจะอดทนอดกลั้นได้ต่อไปอีก จึงได้รวมปรึกษาหารือกันทั้งสามเหล่าทัพ รวมทั้งฝ่ายพลเรือนและตำรวจเข้าควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ

สำหรับบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ตามประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติฉบับที่ 2 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 มีดังนี้คือ

1. พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ
2. พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก เป็นรองหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ
3. พลเรือเอกประพัฒน์ กฤษณจันทร์ ผู้บัญชาการทหารเรือ เป็นรองหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ
4. พลอากาศเอกเกษร โจนินิล ผู้บัญชาการทหารอากาศ เป็นรองหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ
5. พลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นเลขาธิการคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

ส่วนกรณี พลตำรวจเอกสวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ ได้รับการแต่งตั้งเป็น รองหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เพิ่มเติมตามประกาศคณะ รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 (มติชนสุดสัปดาห์, 3 มี.ค. 34 : 7-8)

3.1.3 บทบาทของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) หลังการยึดอำนาจ

หลังจากที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้เข้าทำการยึดอำนาจไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ได้ดำเนินงานอันถือเป็นบทบาทอันสำคัญ ดังนี้คือ

1. ได้ดำเนินการยกเลิก การใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และให้วุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งคณะรัฐมนตรี ลินสุกลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญ ตามประกาศ รสช. ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 (มติชนสุดสัปดาห์, 3 มีนาคม 34 : 8)

2. ให้คงพระราชบัญญัติพรกระการเมืองเอาไว้เพื่อให้พรกระการเมือง ดำรงอยู่ ทั้งนี้สภา รสช. ให้เหตุผลว่า เพื่อเป็นการปฐฐานทางการเมือง หลังจากประเทศมีรัฐธรรมนูญการปกครอง พรกระการเมือง จะสามารถดำเนินการทางการเมือง ได้ต่อเนื่องโดยเฉพาะการส่งคนสมัครรับเลือกตั้ง ตามประกาศ รสช. ฉบับที่ 20 (มติชนสุดสัปดาห์, 7 เม.ย. 34 : 15)

3. แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินของนักการเมือง และ รัฐมนตรี ทั้งนี้เพื่อลงโทษผู้กระทำการทุจริต คอรัปชั่น ตามประกาศ รสช. ฉบับที่ 26 โดยมี

3.1 พลเอกสิทธิ จิระโรจน์	เป็นประธานกรรมการ
3.2 นายสุธี อากาศฤกษ์	เป็นรองประธานกรรมการ
3.3 นายมงคล เปาอินทร์	เป็นกรรมการ
3.4 นายไพศาล กุมาลย์วิสัย	เป็นกรรมการ
3.5 นายสุชาติ ไตรประสิทธิ์	เป็นกรรมการ
3.6 พลตำรวจโทวิโรจน์ เปาอินทร์	เป็นกรรมการ
3.7 นายชัยเชต สุนทรพิพิธ	เป็นกรรมการและเลขานุการ

ส่วนบุคคลที่คณะ รสช. ให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ตรวจสอบ
ในขั้นต้น มีรายนามดังนี้

1. นายกร ทัพพะรังสี
2. ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง
3. นายอุดมศักดิ์ ทังทอง
4. นายมนตรี พงษ์พานิช
5. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์
6. พล.ต.อ. ประमाण อติเรกสาร
7. นายเสนาะ เทียนทอง
8. นายสันติ ชัยวิรัตน์
9. นายวัฒนา อิศวเหม
10. นายประจวบ ไชยสาส์น
11. นายบรรหาร ศิลปอาชา
12. นายสมาน ภูมิกะกาญจนะ
13. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี
14. นายสุชน ชมพูนุช

15. พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์
16. นายภิญญา ช่วยปลอด
17. พลเอกเทียนชัย ศิริสัมพันธ์
18. นายณรงค์ วงศ์วรรณ
19. นายสมัคร สุนทรเวช
20. นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์
21. นายสุบิน ปิ่นขยัน
22. นายประมวล สภาวสุ

สำหรับพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และ นายพิทักษ์ อินทรวินัยน์ เลขาธิการตัวของพลเอกชาติชาตินั้น คณะ รสช. ได้ประกาศเพิ่มเติมภายหลัง-
จากนั้น (มติชนสุดสัปดาห์, 10 มี.ค. 34 : 11-12)

4. คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้ตั้งให้ นายอานันท์ ปันยารชุน ข้าราชการบำนาญ อดีตนักการทูต เป็นนายกรัฐมนตรี เหตุที่ รสช. แต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งเป็นพลเรือนมาเป็นนายก - รัฐมนตรีนั้นเพราะว่า รสช. ต้องการให้นายอานันท์ ปันยารชุน มาช่วยกอบกู้ ภาพพจน์ของประเทศไทยที่ชาวโลกมองไปในทางลบให้กลับฟื้นคืนมา อีกทั้ง ต้องการให้ชาวโลกเข้าใจว่า เศรษฐกิจไม่ได้ชะงักงันไป ส่วนบทบาทของทหาร ที่ทำการยึดอำนาจนั้น จะลดบทบาทของตัวเองลงมาเป็นพี่เลี้ยงให้กับรัฐบาลและ ช่วยประคับประคองให้บรรลุเจตนารมณ์ที่วางไว้ (มติชนสุดสัปดาห์, 10 มี.ค. 34 : 14) ส่วนการฟอร์มคณะรัฐมนตรีของนายอานันท์ นั้น ทางคณะรักษาความ สงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้เป็นผู้จัดสรรให้เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกระทรวงที่สำคัญๆ จะมีนายทหารระดับสูงของ รสช. เข้าไปดำรงตำแหน่งควบคู่กับตำแหน่ง หนึ่งในกองทัพ นั่นคือ กระทรวงกลาโหมมีพลเรือเอกประพัฒน์ กฤษณจันทร์

เป็นรัฐมนตรีว่าการ ส่วนรัฐมนตรีช่วยว่าการ มีพลอากาศเอกพิสิทธิ์ สาลิคุปต์ เสนาธิการทหารสูงสุด และพลเอกวิมล วงศ์วานิช ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก กระทรวงมหาดไทยมี พลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี รองผู้บัญชาการทหารบก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ มีพลอากาศเอกอนันต์ กลินทะ เสนาธิการทหารอากาศ และพลเรือเอกวิเศษฐ การุณยวนิช เสนาธิการทหารเรือ สำหรับกระทรวงคมนาคม ตอนแรก รสช. เสนอให้ พลอากาศเอกเกษร โจนนิน ผู้บัญชาการทหารอากาศ เป็นรัฐมนตรีว่าการ และให้พลเอกวิโรจน์ แสงสนิท เสนาธิการทหารบก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ แต่ต่อมาภายหลัง นายอนันต์ ปันยารชุน ได้ต่อรองกับคณะ รสช. ว่ากระทรวงคมนาคม ถือเป็นกระทรวงทางเศรษฐกิจ จึงขอเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการจาก พลอากาศเอกเกษร โจนนิน มาเป็น นายอนุกุล ประจวบเหมาะ

5. คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ทำการแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 292 คน เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2534 เพื่อปฏิบัติหน้าที่ทางนิติบัญญัติ และการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในจำนวนทั้งหมดนี้แยกเป็นบุคคลตามสังกัดตามอาชีพดังต่อไปนี้

1. ทหารบก	จำนวน	76	คน
2. ทหารอากาศ	จำนวน	36	คน
3. ทหารเรือ	จำนวน	33	คน
4. ตำรวจ	จำนวน	3	คน
5. นักวิชาการ	จำนวน	12	คน
6. ข้าราชการพลเรือน และ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	จำนวน	43	คน
7. อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	จำนวน	13	คน

8. ผู้ใช้แรงงาน	จำนวน	4	คน
9. นักธุรกิจ	จำนวน	47	คน
10. นักกฎหมาย	จำนวน	5	คน
11. มุสลิม	จำนวน	3	คน
12. เกษตรกร	จำนวน	7	คน
13. สื่อมวลชน	จำนวน	7	คน
14. อื่น ๆ	จำนวน	7	คน

(ที่มา : เอกสารข่าวรัฐสภา 17 (1 เมษายน 2534), 13.)

6. คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ทำการปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ปี 2518 เรื่อง การแต่งตั้งข้าราชการพลเรือน ระดับ 11-10-9-8 ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ข้าราชการการเมืองเข้าไปแทรกแซงในการโยกย้ายข้าราชการประจำ และให้อำนาจผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับ สามารถแต่งตั้งข้าราชการขึ้นมาได้ตามลำดับชั้น ตามประกาศคณะ รสช. ฉบับที่ 35 (มติชนสุดสัปดาห์, 7 เม.ย. 34 : 15)

3.2 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) กับการล้มล้างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

หลังจากที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้เข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 เวลา 11.30 น. แล้วก็ได้ออกประกาศคณะรักษาความเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยในประกาศฉบับดังกล่าวให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ล้มล้าง พร้อมทั้ง วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี

เหตุผลของ รสช. ที่ล้มล้างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 นั้นเพราะเห็นว่า ทำให้เกิดเผด็จการทางรัฐสภา นักการเมือง อาศัยข้อบกพร่องในรัฐธรรมนูญ ทุจริตและเข้ามาสู่การเมืองโดยการซื้อเสียงเลือกตั้ง แต่ในความเป็นจริงเป็นธรรมเนียมของการปฏิบัติรัฐประหาร บิด อำนาจทุกครั้งจะต้องยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่เดิม แม้ว่ารรัฐธรรมนูญ ปี 2521 จะเกิด จากรัฐประหารรุ่นก่อน ซึ่งใช้เวลาร่างไม่ถึงปี แต่สามารถนำมาเป็นเวลาถึง 13 ปีเศษ เนื่องจากว่าคนส่วนใหญ่ยังเห็นว่าเหมาะสมกับสอดคล้องกับสภาพการณ์ทาง การเมืองไทยก็ตาม

3.3 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) กับธรรมนูญการปกครอง

พ.ศ. 2534

เมื่อคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้ยึดอำนาจ การบริหารประเทศเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และได้ประกาศยกเลิก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ซึ่งใช้มานานถึง 13 ปีเศษ หลังจากนั้น คณะ รสช. ก็ได้จัดทำธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 ขึ้น เพื่อใช้ในการเป็นหลักในการปกครองและบริหารประเทศชั่วคราว จนกว่าจะประกาศ ใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นการถาวร โดยได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2534

ดังเหตุผลที่ รสช. ได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อ ทรงลงพระปรมาภิไธย ในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534

"โดยที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ซึ่งได้กระทำ การยึดและควบคุมอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ได้นำความกราบบังคมทูล การที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และที่แก้ไขเพิ่มเติมเสียนั้น ก็โดยปรารถนาให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมเพื่อให้

การปกครองประเทศเป็นไปด้วยความราบรื่น ประกอบกับมีความมุ่งหมายที่จะจัด
 ภัยอันตรายที่มีต่อประเทศชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้หมดสิ้นและบังเกิดความสงบ
 เรียบร้อยโดยรวดเร็ว รวมตลอดทั้งกำหนดกลไกการปกครองที่จะเอื้ออำนวยให้
 การบริหารประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และความเหมาะสมแก่สภาพของ
 ประเทศ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของชนในชาติ แต่การดำเนินการดังกล่าวจะ
 ต้องใช้เวลาระยะหนึ่งตามความจำเป็น จึงสมควรให้มีธรรมนูญการปกครองประ
 เทศ เพื่อใช้ไปพลางก่อนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และเพื่อให้
 การเป็นไปตามที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้นำความกราบบังคม
 ทูล จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ใช้บทบัญญัติต่อไป เป็น
 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งจะได้จัด
 ร่างขึ้นตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรนี้

ในส่วนบทบัญญัติของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534
 ที่เกี่ยวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับถาวรได้กำหนดไว้ดังนี้
 มาตรา 6 ให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญและ
 พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติคำนึงถึงการเลือกตั้ง
 ทั่วไป ซึ่งจะมีขึ้นภายในพุทธศักราช 2534

มาตรา 10 ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา
 หนึ่งจำนวนไม่เกินยี่สิบคนทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
 คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งจะประกอบด้วยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิก
 สภานิติบัญญัติแห่งชาติด้วยก็ได้

มาตรา 11 เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้รับร่างรัฐธรรมนูญจากคณะกรรมการ ตามมาตรา 10 แล้ว ให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสามวาระ การพิจารณาในวาระที่หนึ่งและวาระที่สอง ให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สำหรับวาระที่สาม ให้กระทำได้เมื่อการพิจารณาในวาระที่สองได้ล่วงพ้นไปแล้วสิบห้าวัน

การประชุมในวาระที่สามต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ที่มีอยู่ในวันประชุม จึงจะเป็นองค์ประชุม

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ในวันลงคะแนน

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ลงมติให้ความเห็นชอบในวาระที่สาม แล้ว ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา 12 ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่สาม ถ้าไม่ได้คะแนนเสียงเห็นชอบตามมาตรา 11 วรรคสาม ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ และพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญนั้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การปกครองนี้ แต่ถ้การร่างและพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลให้ไม่อาจจัดให้มีการเลือกตั้งได้ ภายในพุทธศักราช 2534 ให้ขยายกำหนดเวลาการจัดให้มีการเลือกตั้งออกไปหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นพุทธศักราช 2534

มาตรา 13 ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่ตามมาตรา 12 ถ้าไม่ได้คะแนนเสียงเห็นชอบตามมาตรา 11 ในวาระที่หนึ่งหรือวาระที่สาม ให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทั้งหมด พ้นจากตำแหน่งในวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบ และให้สภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา 10 หรือมาตรา 12 หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่งมาปรับปรุงให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบ และนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

ในการประชุมร่วมกันตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงการเลือกตั้งซึ่งจะต้องจัดให้มีขึ้นโดยเร็วเท่าที่กระทำได้

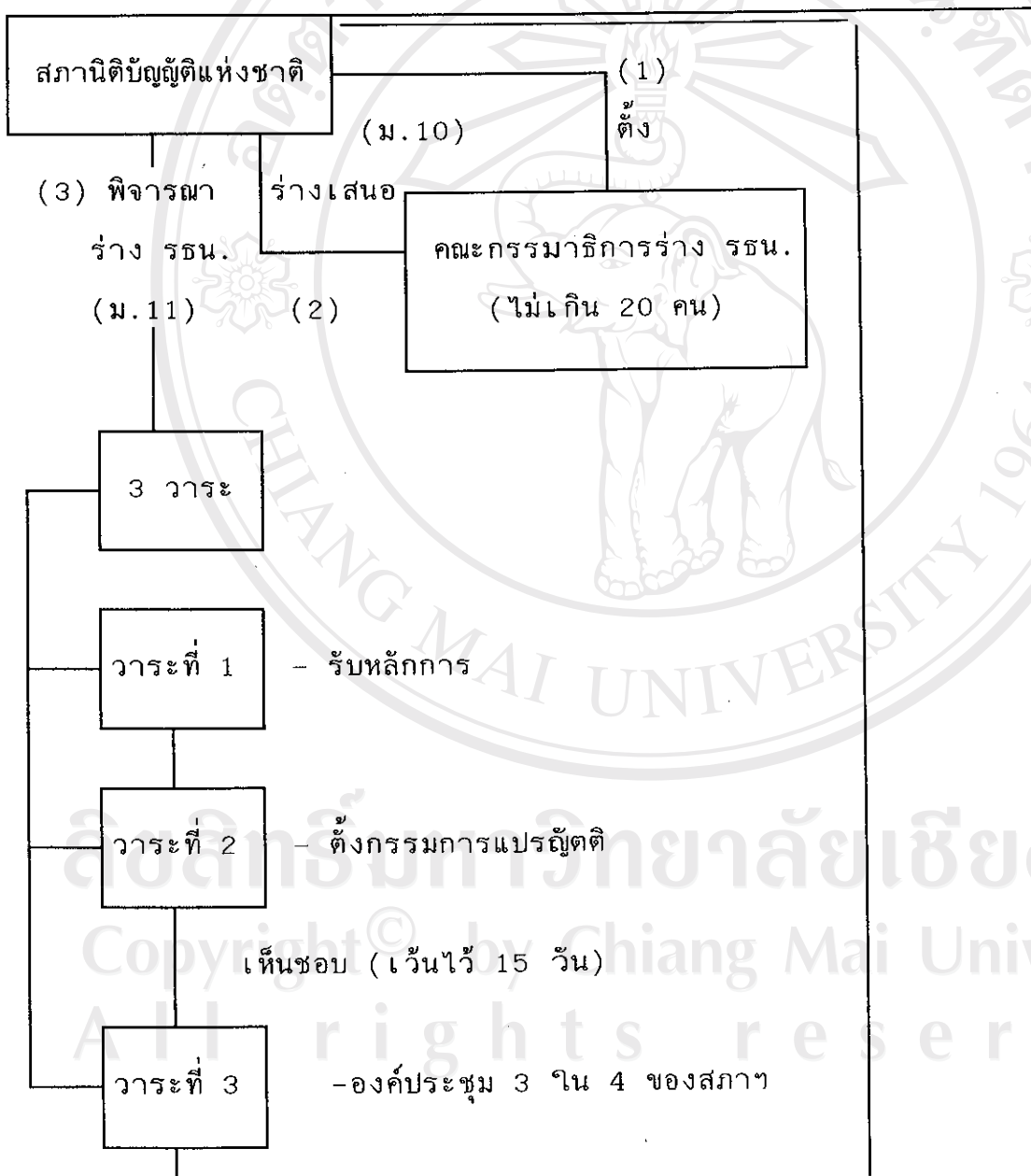
การประกาศใช้รัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

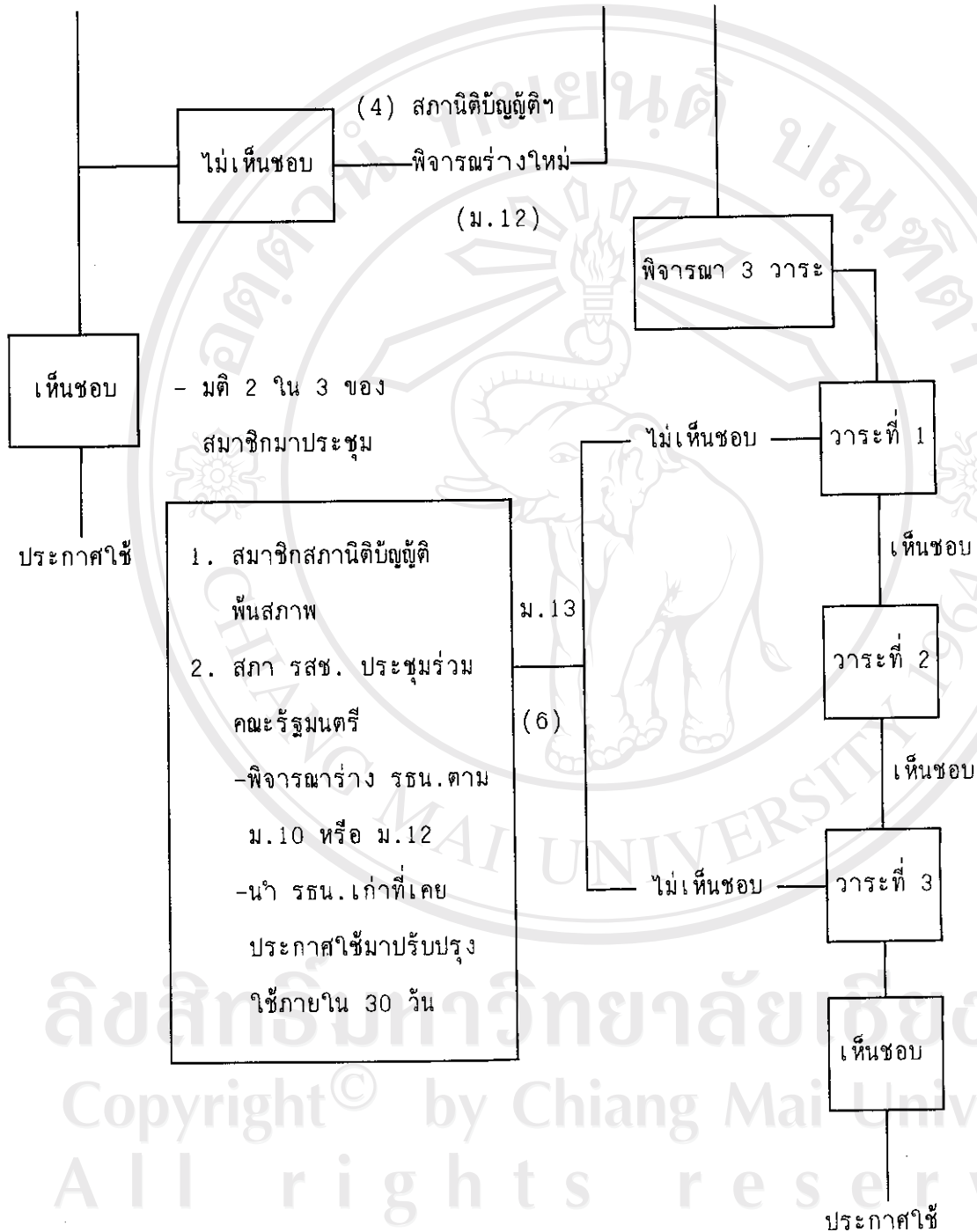
มาตรา 14 ภายใต้บังคับมาตรา 11 การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ในวันประชุมจึงจะเป็นองค์ประชุม

หลักเกณฑ์วิธีการขั้นตอนในการจัดทำรัฐธรรมนูญ

คามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534

(5)

3.4 วิธีการ และกระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนั้น ทางคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้วางแนวทางในการร่างไว้ในธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2534 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2534

ซึ่งในมาตรา 6 ได้กำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ และในวันที่ 15 มีนาคม 2534 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน 292 คน ตามความกราบบังคมทูลของประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) โปรดดูภาคผนวกประกอบ)

ในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติครั้งแรก เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2534 ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 15 พ.ศ. 2534 ขึ้นจำนวน 20 คน และที่ประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2534 ได้เลือกกรรมการตำแหน่งต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. นายมีชัย	ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
2. นายอรุณ	ภานุพงศ์	รองประธาน
3. คุณหญิงนันทกา	สุประภาตนันท์	กรรมการ
4. พล.ท.สมิง	ไต้ล้งกะ	กรรมการ
5. นายสมภพ	โหดระกิตย์	กรรมการ
6. นายเกริกเกียรติ	พิพัฒน์ เสรีธรรม	กรรมการ
7. นายโกเมน	ภัทรภิรมย์	กรรมการ
8. นายทินพันธุ์	นาคะตะ	กรรมการ
9. นายประเสริฐ	นาสกุล	กรรมการ
10. นายไพศาล	กมลย์วิสัย	กรรมการ
11. นายสวัสดิ์	คำประกอบ	กรรมการ

12. นายชาติรี	เมืองนาโพธิ์	กรรมการ
13. นายบุรรัตน์	กมลเวชช	กรรมการ
14. นายสุวัจน์	ลิปตพัลลภ	กรรมการ
15. นายสุจิต	บุญบงการ	กรรมการ
16. นายสมศักดิ์	ชูโต	กรรมการ
17. นายอดุลย์	วิเชียรเจริญ	โฆษก
18. นายวิษณุ	เครื่องาม	รองโฆษก, ผู้ช่วยเลขานุการ
19. นายลิขิต	ธีรแวกิน	รองโฆษก
20. นายทักษ์พล	เจียมวิจิตร	เลขานุการ

(ที่มา : กองกรรมการ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา)

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ที่สภานิติบัญญัติแต่งตั้งขึ้น ได้ดำเนินการยกร่างรัฐธรรมนูญเสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2534 และในวันที่ 15 สิงหาคม 2534 ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้ส่งมอบร่างรัฐธรรมนูญแก่นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการจัดทำขึ้นมีทั้งสิ้น 244 มาตรา

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ประชุมนัดพิเศษ ระหว่างวันที่ 26-28 สิงหาคม 2534 เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเสนอ และเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2534 สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ลงมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ในวาระแรก พร้อมทั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จำนวน 25 คน เพื่อพิจารณากำหนดการแปรญัตติภายใน

ใน 15 วัน เรียกว่า คณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ที่ประชุมคณะกรรมการ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย ได้เลือก

1. นายโอสถ โภคิน เป็นประธานคณะกรรมการ
2. นายสรรเสริญ ไกรจิตติ เป็นรองประธานคณะกรรมการ
คนที่ 1
3. พลเอกจำแลง อุชุกอมล เป็นรองประธานคณะกรรมการ
คนที่ 2
4. นายโกเมน ภัทรภิรมย์ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ
5. นายไพบูลย์ ช่างเรียน เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
6. นายสุวรรณ จันทรสัม เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
7. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
8. นายวีระ ปิตรชาติ เป็นโฆษกคณะกรรมการ
9. นายกรพจน์ อัครวินวิจิตร กรรมการ
10. พล.อ.อ. เฉลย วรินทราคม กรรมการ
11. นายชาติเชื้อ กรรณสูต กรรมการ
12. พลโท ชัยณรงค์ หนูนักดี กรรมการ
13. คุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ กรรมการ
14. พล.อ.อ. ประชุม ฉายศิริ กรรมการ
15. พล.ร.อ. ปรีดา การสุทธิ กรรมการ
16. นายปัจจุัย บุนนาค กรรมการ
17. นายพิชัย วาศนาส่ง กรรมการ
18. นายไพบูลย์ ลิมปพยอม กรรมการ

19. นายทินพันธุ์	นาคะตะ	กรรมาธิการ
20. นายไพโรจน์	ลำซำ	กรรมาธิการ
21. นายวีกิจ	วีรานุกัตติ	กรรมาธิการ
22. พล.อ.ท. วีระพงษ์	สิงห์เสนี	กรรมาธิการ
23. พล.อ. ศัลย์	ศรีเพ็ญ	กรรมาธิการ
24. นายสุวิช	พุทธระกูล	กรรมาธิการ
25. นายอุทัย	สุดสุข	กรรมาธิการ

(ที่มา กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา)

คณะกรรมาธิการ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้พิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ที่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เสนอคำขอแปรญัตติไว้จำนวน 44 คน (ดูภาคผนวกประกอบ) ครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2534 เสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2534 และได้มอบแก่ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นำเข้าประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย วาระที่ 2 ครั้งแรกเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2534 และในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2534 ได้ลงมติเห็นชอบในวาระ 2 ของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

วันที่ 7 ธันวาคม 2534 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ประชุม มีมติเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในวาระ 3 ด้วยคะแนนเสียง 262 เสียง ไม่เห็นชอบ 7 เสียง และงดออกเสียง 4 เสียง จากสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เข้าประชุมจำนวน 288 คน

และนายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ทำ
ความกราบบังคมทูล เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2534 ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2534

(ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 108 ตอนที่ 216 ลงวันที่ 9
ธันวาคม 2534 หน้า 1-80)

สรุปขั้นตอนระยะเวลาและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญของ รสช.
ได้ดังนี้

23 กุมภาพันธ์ 2534 - คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)

ทำรัฐประหาร ยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน
จากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

1 มีนาคม 2534 - รสช. ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 (ชั่วคราว)

กำหนดขั้นตอน วิธีการ ร่างรัฐธรรมนูญ
ไว้ในธรรมนูญดังกล่าวในมาตรา 6, 10,

11, 12, 13 และ 14

15 มีนาคม 2534 - รสช. ตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน
ทั้งสิ้น 292 คน

4 เมษายน 2534 - สภานิติบัญญัติแห่งชาติตั้งคณะกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน

20 คน (มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน
คณะกรรมการ)

4 เมษายน 2534 ถึง- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ดำเนินการ

8 สิงหาคม 2534 ร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งหมด 244 มาตรา

- 15 สิงหาคม 2534 - คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ เสนอร่าง
ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- 28 สิงหาคม 2534 - สภานิติบัญญัติแห่งชาติรับหลักการในวาระแรก
- ตั้งคณะกรรมาธิการ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน 25 คน (มี
นายโอสถ โกศิน เป็นประธานคณะกรรมาธิการ)
- 14 พฤศจิกายน 2534- คณะกรรมาธิการ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
พิจารณาแปรญัตติเสร็จ เสนอสภานิติบัญญัติแห่ง
ชาติ (223 มาตรา)
- 25 พฤศจิกายน 2534- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เห็นชอบวาระ 2
- 4 ธันวาคม 2534 - สภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบในวาระ 3
- 9 ธันวาคม 2534 - ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2534

3.5 บทบาทของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ต่อการร่าง รัฐธรรมนูญ

ภายหลังจากที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ยึด
อำนาจการปกครอง (รัฐประหาร) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 แล้ว ประกาศ
ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก ในฐานะรองหัวหน้า
คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้กล่าวว่า ขอเวลา 6 เดือน จะคืนอำนาจ
ให้แก่ประชาชน ซึ่งคณะ รสช. เองคงจะตระหนักถึงปัญหาที่ความชอบธรรมและ

การยอมรับของประชาชน ถ้ายึดไว้นานจะมีเสียงครหาในทาง ว่ายึดอำนาจไว้เพื่อตนเองหรือเป็นเผด็จการ การบอกว่าจะคืนอำนาจภายใน 6 เดือน เพื่อเป็นการยืนยันว่าคณะทหารไม่ได้คิดยึดอำนาจนั้นเอาไว้เสียเอง และต้องการเห็นบ้านเมืองได้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ต่อไป

งานสำคัญในอันดับแรกของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ก็คือ จะต้องจัดให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพราะได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเก่าไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยเมืองไทยนั้น ยึดถือรัฐธรรมนูญเป็นหลัก และต้องเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรด้วย

ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการยึดอำนาจการปกครองประเทศ จึงต้องมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ตามมาด้วย (สยามรัฐ, 27 กุมภาพันธ์ 2534 : 2)

นอกจากนั้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองบ้านเมือง พลเอกสุจินดา คราประยูร กล่าวว่า ในหลักการพยายามจะไม่ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรี และกำหนดแนวทางป้องกันข้อเสีย เลือกตั้งหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นจะเป็นผู้ดำเนินการ (สยามรัฐ, 27 กุมภาพันธ์ 2534 : 8)

ในการจัดให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของ รสช. นั้น กำหนดไว้ในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร 2534 ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญคือ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งก็คือตัวแทนของ รสช. นั้นเอง เนื่องจากได้รับการแต่งตั้งจากประธานสภารักษาความเรียบร้อยแห่งชาติ

แม้ว่า รสช. เองจะไม่ได้เป็นผู้จัดทำรัฐธรรมนูญด้วยตนเอง แต่องค์กรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรที่ รสช. เองเป็นผู้คัดเลือกแต่งตั้ง และการร่างรัฐธรรมนูญก็อยู่ในช่วงที่ รสช. มีอำนาจอยู่ รสช. ในฐานะผู้กำกับดูแล

การจัดทำรัฐธรรมนูญ ย่อมต้องพยายามที่จะร่างรัฐธรรมนูญเพื่อการครองอำนาจและการสืบทอดอำนาจของ รสช. ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตย จึงได้รับการคัดค้านต่อต้านจากกลุ่มพลังประชาธิปไตยอย่างมาก

เราจึงพอสรุปบทบาทของ รสช. ต่อการร่างรัฐธรรมนูญได้ดังนี้

1. บทบาทในการขึ้นนำความคิด

ภายหลังการยึดอำนาจบุคคลสำคัญของคณะ รสช. ได้ออกมาพูดถึงเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับที่ร่างขึ้น ซึ่งเป็นฉบับถาวรที่จะใช้ปกครองประเทศว่า รัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะร่างขึ้นโดยการที่จะแยกอำนาจของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติออกจากกันโดยเด็ดขาด กล่าวคือ การห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรี ได้เหมือนรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2521 ซึ่งถูก รสช. ยกเลิก เหตุผลของ รสช. คือ เพื่อป้องกันการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เลือกตั้งมาด้วยการซื้อเสียง เมื่อมีโอกาสมาเป็นรัฐมนตรีแล้วจะกอบโกยโกงกินบ้านเมือง

ซึ่งมีผู้ไม่เห็นด้วยเนื่องจาก การร่างรัฐธรรมนูญแยกอำนาจบริหารกับอำนาจนิติบัญญัติ ออกจากกันโดยเด็ดขาด ไม่ถูกแบบแผนของความเป็นประชาธิปไตยอันแท้จริงที่ประเทศต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกได้ปฏิบัติกัน (สยามรัฐ, 26 กุมภาพันธ์ 2534 : 8) การพูดถึงการร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวของผู้มีอำนาจในขณะนั้น เป็นการโน้มน้าวความรู้สึกให้เป็นไปตามความต้องการของผู้มีอำนาจ เพราะผู้ที่จะมาร่างรัฐธรรมนูญ (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ) ยังไม่ได้ตั้งขึ้น

2. บทบาทในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร 2534

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 เป็นกติกาที่ รสช. กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการบริหารประเทศภายหลังยึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่

23 กุมภาพันธ์ 2534 รวมทั้งกำหนดขั้นตอนวิธีการเกี่ยวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไว้ โดยให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในธรรมนูญการปกครอง แต่ถ้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ไม่ให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นใหม่ ก็เปิดโอกาสให้สภาปรึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ประชุมร่วมกับคณะรัฐมนตรี พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ หรือนำรัฐธรรมนูญที่เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วฉบับใดฉบับหนึ่งมาปรับปรุงประกาศใช้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ลงคะแนนเสียงไม่เห็นชอบ (มาตรา 13)

จะเห็นว่า แม้ รสช. จะเขียนธรรมนูญการปกครองกำหนดให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นผู้จัดทำรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ถ้าสภานิติบัญญัติไม่เห็นชอบ รสช. ก็มีบทบาทที่จะพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญหรือนำรัฐธรรมนูญที่เคยประกาศใช้บังคับมาแล้วมาประกอบประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญได้

3. บทบาทในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งเป็นสภาที่มีหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ โดยตรงก็ตาม แต่หากพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้ว เป็นสภาที่ รสช. มีอำนาจครอบงำอยู่อย่างมาก เพราะสมาชิกของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด ตามที่ประธานสภาปรึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ นำความกราบบังคมทูล (ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 มาตรา 7) จะเห็นว่า รสช. เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัตินั้นเอง นอกจากนั้น หากเราพิจารณาองค์ประกอบของสมาชิกสภานิติบัญญัติ ซึ่งแต่งตั้งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2534 จำนวน 292 คน ปรากฏว่า ส่วนใหญ่เป็นทหาร ซึ่งหากมองภาพรวมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ปรากฏโฉมออกมาชัดเจนแล้วนั้น เราขอชี้แจงลงไปเลยว่า คือสภาของทหาร (ไทยรัฐ, 17 มีนาคม 2534 : 3) ส่วนนักการ

เมืองซึ่งเป็นอดีต ส.ส. ได้รับเลือกเข้าไปเพียง 12 คน และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดผูกพันกับผู้แต่งตั้งเป็นพิเศษ นอกจากนั้นมีกลุ่มนักธุรกิจประมาณ 30 คน และนายธนาคารอีก 7 คน แต่ละท่านดำเนินชีวิตไม่โลดโผนและไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในเส้นทางของประชาธิปไตยมาก่อนเลย ผู้นำกรรมกร 4 คนล้วนเป็นผู้มาจากสภาพแรงงานที่เป็นหน่วยงานของรัฐบาลทั้งสิ้น ที่เหลือเป็นนักวิชาการ ข้าราชการประจำ ซึ่งคงจะมีบทบาทน้อยมาก

ส่วนความสัมพันธ์ ความเกี่ยวโยงระหว่างสภา รสช. กับ สภานิติบัญญัติแห่งชาตินั้น ในทางนิตินัยมิได้กำหนดไว้นอกจากให้อำนาจประธานสภา รสช. แต่งตั้งบุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้าเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติฯ ได้อีก 8 คน ตามโควต้าแต่ไม่มีสิทธิถอดถอน

อย่างไรก็ตาม ความเกี่ยวพันที่แน่นอที่สุดก็คือ คณะนายทหารที่เข้ายึดอำนาจตลอดทั้งนายทหารจาก 3 เหล่าทัพและกองบัญชาการทหารสูงสุดได้เข้าไปเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติฯ จำนวนมากถึง 135 คน

แน่นอนว่า หากคณะบุคคลกลุ่มนี้ต้องการจะดำเนินการในทางสภานิติบัญญัติฯ ในเรื่องใดก็คงจะกระทำได้โดยไม่เป็นปัญหา

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความต้องการให้รัฐธรรมนูญบัญญัติเรื่องการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร ห้าม ส.ส. เป็นรัฐมนตรี (มติชน, 18 มีนาคม 2534 : 3)

สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญและเมื่อมีทหารอันเป็นตัวแทนของกองทัพเข้าไปอยู่ในสภามากกว่าอาชีพอื่น กลุ่มอาชีพอื่นย่อมจะระแวงเป็นธรรมดาว่าจะมีอิทธิพลและบทบาทต่อรัฐธรรมนูญที่จะร่างขึ้น (มติชน, 4 เมษายน 2534 : 3)

นายจุนทร ลักษณะวิเศษ อดีต ส.ส. พังงา พรรคประชาธิปัตย์

"การแต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติครั้งนี้ไม่แตกต่างอะไรจากที่เคยมีการตั้งสมาชิกร่างรัฐธรรมนูญภายหลังการปฏิวัติอำนาจเช่นทุกครั้งที่ผ่านมา คือสมาชิกส่วนใหญ่มาจากทหาร เพียงแต่ครั้งนี้มีนักธุรกิจเพิ่มเติมเข้ามาหลายคน

จากการดูรายชื่อแล้วพบว่ามียุติวิสัยสมาชิกอยู่ด้วยจำนวนหนึ่ง ซึ่งวุฒิสมาชิกเหล่านี้เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งอยู่ไม่เคยได้แสดงความคิดเห็นใด ๆ ในสภาเลย จึงมองได้ว่าผู้ตั้งมีเจตนาที่จะเลือกเอาคนที่พูดกันรู้เรื่อง หรือสามารถสั่งได้นั่นเอง ขณะที่ผู้รู้เรื่องรัฐธรรมนูญจริง ๆ ได้รับแต่งตั้งเข้ามาน้อยมาก" (สยามรัฐ, 17 มีนาคม 2534 : 20)

สรุปบทบาทของสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)

ต่อการร่างรัฐธรรมนูญ จะเห็นว่าแม้ รสช. เองจะไม่มีหน้าที่ในการร่างรัฐธรรมนูญเอง แต่ในฐานะที่ รสช. เป็นผู้ที่ยึดอำนาจรัฐธรรมนูญ นอกวิถีทางรัฐธรรมนูญ โดยการทำรัฐประหารยึดอำนาจ แล้วยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2521 ที่ใช้อยู่ จำเป็นที่ รสช. เองต้องกำหนดให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ซึ่งบทบาทของ รสช. ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการขึ้นำ และใช้อำนาจแฝงในองค์กรที่มีหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญ โดยได้วางเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้เพื่อให้การร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปตามเจตนารมณ์ของตนเอง บทบาทที่สำคัญที่สุดของ รสช. ในการจัดทำรัฐธรรมนูญก็คือ บทบาทที่มีสถานะนิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งถูกกำหนดให้มีหน้าที่ในการจัดทำรัฐธรรมนูญตามความต้องการของ รสช. เพราะ รสช. เป็นผู้แต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จะเห็นว่าสมาชิกของสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นทหาร ดังนั้น สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงเป็นสภาที่สะท้อนบทบาทของ รสช. ได้อย่างเด่นชัดที่สุด ในการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

3.6 บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

จากร่างรัฐธรรมนูญที่ร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 20 คน ซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน และแก้ไขเพิ่มเติมโดยคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 25 คน ที่มีนายโอสถ โกศิน เป็นประธานและสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ปรับปรุงแก้ไข มีมติเห็นชอบในวาระ 2 เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2534 และเห็นชอบในวาระ 3 ให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2534 นั้น มีบทบัญญัติในหลายมาตราที่หลายฝ่าย โดยเฉพาะกลุ่มพลังประชาธิปไตย อันประกอบด้วยนักการเมือง ประชาชน นิสิตนักศึกษา นักวิชาการ เป็นต้น เห็นว่ายังไม่เป็นประชาธิปไตย ตามหลักการในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการสืบทอดอำนาจของผู้จัดให้มีรัฐธรรมนูญ คือสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ที่ถือว่าไม่เป็นประชาธิปไตย และได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง และถูกคัดค้านจากหลายฝ่ายนั้น พอสรุปได้ 3 ประเด็นหลักคือ

1. ประเด็นเกี่ยวกับวุฒิสมาชิก

ในประเด็นที่เกี่ยวกับวุฒิสมาชิกนั้น พิจารณาประเด็นที่ไม่เป็นประชาธิปไตยจากจำนวนอำนาจหน้าที่ และที่มาของวุฒิสมาชิก

จำนวนวุฒิสมาชิก

จำนวนวุฒิสมาชิก ตามร่างของคณะกรรมการที่มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน กำหนดให้มีจำนวน 270 คน แต่คณะกรรมการชุดที่มีนายโอสถ โกศิน เป็นประธาน แปรญัตติ ให้มีจำนวน 360 คนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งถูกคัดค้านมากจากหลายฝ่ายในที่สุดลดเหลือ 270 คน ตามร่างเดิม

ร่างรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับจำนวนวุฒิสมาชิก (มาตรา 104) ได้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอแปรญัตติไว้ถึง 20 คน ซึ่งบางท่านเสนอให้วุฒิสมาชิกมาจากการเลือกตั้ง บางท่านเสนอให้มีจำนวน 120 คน แต่คณะกรรมการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ ไม่เห็นด้วย คงให้มีจำนวน 270 คนในที่สุด

จำนวนวุฒิสมาชิกที่มีมากถึง 3 ใน 4 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนนั้นที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะวุฒิสมาชิกเปรียบเสมือนตัวแทนของ รสช. อันเกี่ยวเนื่องกับที่มาและอำนาจของวุฒิสมาชิก

ที่มาของวุฒิสมาชิก

ในบทเฉพาะกาล มาตรา 238 ทวิ ให้ประธานสภาการศึกษา ความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา จะเห็นว่า วุฒิสมาชิกมาจากการแต่งตั้งของ รสช. ซึ่งตามร่างของคณะกรรมการการชุนนายมีชัย ฤชุพันธุ์ วุฒิสมาชิกจะมีการจับสลากออกกึ่งหนึ่ง เมื่อมีรัฐธรรมนูญใช้แล้ว 3 ปี จากนั้นจะมีการแต่งตั้งใหม่ โดยคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการการชุนนายไอศด โกสิน ตัดคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ออกให้ประธานสภา รสช. เป็นผู้ลงนามรับสนองฯ แต่งตั้งวุฒิสมาชิก อันทำให้เห็นว่าต้องมีสภา รสช. และประธาน รสช. ไปอีกอย่างน้อย 3 ปี เพื่อการแต่งตั้งวุฒิสมาชิก เมื่อถูกวิจารณ์ในประเด็นนี้ คณะกรรมการการชุนนายไอศด โกสิน จึงแก้ไขใหม่เป็นว่า ให้วุฒิสมาชิกที่ประธาน รสช. ลงนามรับสนองฯ การแต่งตั้ง มีวาระอยู่ในตำแหน่ง 4 ปี (มาตรา 217) คือให้มีวาระเท่ากับ ส.ส. เพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจของวุฒิสมาชิก ซึ่งถือว่าเป็นการสืบทอดอำนาจเผด็จการของสภา รสช. ด้วยกลไกทางรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ของวุฒิสมาชิก

ร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา 94 กำหนดให้ประธานวุฒิสภาเป็น

ประธานรัฐสภา

นอกจากนั้น ในช่วงบทเฉพาะกาล คณะกรรมาธิการชุดนายโอสถ
โกศิน ให้อำนาจวุฒิสมาชิกมากมาย (มาตรา 239 ทวิ ต่อมาเป็น มาตรา 219)
กล่าวคือ

1. มีสิทธิร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรเลือกนายกรัฐมนตรี
2. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
3. สามารถเปิดอภิปรายและลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้
4. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความมั่นคงฯ
5. พิจารณาพระราชกำหนด

แม้ต่อมา เมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์คัดค้านอย่างกว้างขวาง คณะ
กรรมาธิการชุดนายโอสถ โกศิน ได้ตัดอำนาจของวุฒิสภาออกคือ

1. การเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี โดยให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร
เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี
2. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความมั่นคง
3. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฯ

แต่ยังคงอำนาจวุฒิสภาที่ซ่อนเร้นหมกเม็ด ที่สามารถมีอำนาจกุมรัฐ
บาลได้ใน 2 ประเด็นคือ

1. ให้วุฒิสภาลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ จะเห็นว่าหากจะล้ม
รัฐบาล ก็เพียงแต่วุฒิสภาร่วมมือกับ ส.ส. อีก 46 คน ให้ ส.ส. ขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจและวุฒิสมาชิกอีก 270 คน ร่วมลงมติ รัฐบาลก็อยู่ไม่ได้ เพราะวุฒิสภา
จำนวน 270 คนรวมเป็น ส.ส. เพียง 46 คน ประกอบเป็นเสียงกึ่งหนึ่งของรัฐสภา

2. การพิจารณาพระราชกำหนด กรณีนี้ก็เป็นเงื่อนไขในการล้มรัฐบาลได้ ด้วยการไม่ผ่านพระราชกำหนด และสามารถล้มได้ง่ายกว่าการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล

สรุป จะเห็นได้ว่า ประเด็นของร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของวุฒิสภา ที่มาจากการคัดเลือกของประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อย (รสช.) ประกอบกับมีจำนวนมากถึง 270 คน (3 ใน 4 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) จะทำให้เกิดปัญหาต่อการบริหารประเทศในอนาคต ทำให้เกิดเผด็จการทางรัฐสภาโดยใช้วุฒิสมาชิกเป็นฐานอำนาจได้ ทั้งนี้จากการให้อำนาจของวุฒิสมาชิกมีอำนาจเกือบเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากราษฎรทั่วประเทศ จะทำให้การดำเนินงานของรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งมีอุปสรรคและขาดเสถียรภาพ

2. ประเด็นเกี่ยวกับที่มาของนายกรัฐมนตรี

เกี่ยวกับที่มาของนายกรัฐมนตรี ของรัฐธรรมนูญนั้น กำหนดให้ประธานรัฐสภา (ประธานวุฒิสภา) เป็นผู้ลงนามรับสนองพระราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี (มาตรา 173) และในบทเฉพาะกาลให้สิทธิข้าราชการประจำเป็นรัฐมนตรีได้ (มาตรา 242 ทวิ)

ตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย นายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งควรจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชน กล่าวคือ หัวหน้าพรรคการเมืองที่ได้ชนะเลือกตั้ง มี ส.ส. ได้รับเลือกตั้งมากที่สุด เหมาะสมจะเป็นนายกรัฐมนตรี แต่รัฐธรรมนูญที่ร่างโดย รสช. ไม่ได้กำหนดไว้ เพียงแต่กำหนดว่านายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่

ผ่านการเลือกตั้ง สามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ ซึ่งเป็นการวาง
ฐานอำนาจให้ผู้นำของ รสช. เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีพรรคการเมืองที่
รสช. ตั้งขึ้นหรือสนับสนุนเป็นฐานการเมือง ประกอบกับกำหนดให้ประธานรัฐสภา
จากประธาณวุฒิสภา (ข้าราชการประจำที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานสภา รสช.)
เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ทำให้ขัดกับหลัก
ของประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ที่นำเสนอรายชื่อแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ไม่ผ่านการ
เลือกตั้งจากประชาชน

3. ประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามร่างของคณะกรรมการการชุด
นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ได้กำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์วิธีการไว้ ทำให้แก้ไขได้ยาก โดย
กำหนดคะแนนเสียงเห็นชอบในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ และในวาระที่สามขั้นสุดท้าย
มากกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ซึ่งถ้าเป็นไป
ตามนี้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โอกาสที่จะแก้ไขสำเร็จเป็นไปได้น้อยมาก หรือ
แทบเป็นไปไม่ได้ เพราะจำนวน 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้ง 2 สภาคือ 420 เสียง
(วุฒิสภา 270 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 360 คน รวม 630 คน) จะเห็นว่า
แม้สภาผู้แทนราษฎรทั้ง 360 คน จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ก็ไม่สามารถทำได้
ต้องได้รับความร่วมมือจากวุฒิสภา (ที่มาจากการแต่งตั้งของ รสช.) ให้ความเห็น
ชอบด้วยถึงจะสำเร็จ ซึ่งโอกาสเกิดขึ้นได้ยากมากที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็น
ประชาธิปไตย

เมื่อถูกคัดค้านจากผู้รักประชาธิปไตย อยากให้รัฐธรรมนูญเป็น
ประชาธิปไตย โดยการแก้ไขเพิ่มเติมภายหลังการเลือกตั้งคณะกรรมการการชุดนาย
โอสถ โกศิน ได้แก้ไขเงื่อนไขจำนวนเสียงที่เห็นชอบในวาระที่หนึ่งกับวาระที่สาม

เป็นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภา อย่างน้อย 316 เสียง จากทั้งหมด 630 เสียง

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 219 ที่ได้ให้อำนาจวุฒิสมาชิกในการเสนอและพิจารณาลงมติในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้ก็ยังทำให้โอกาสที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยได้ยาก กล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 การเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยการนำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปได้ยากยิ่ง เพราะต้องใช้เสียงอย่างน้อย 316 เสียง จากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 360 เสียง

รูปแบบที่ 2 การเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยการนำของวุฒิสมาชิก (270 คน) ด้วยความร่วมมือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกเพียง 46 เสียงจากทั้งหมด 360 เสียง ดังที่ปรากฏแล้วว่าวุฒิสมาชิกซึ่งมาจากการแต่งตั้ง มักจะมีการลงมติไปในทางเดียวกัน โดยการขึ้นนำของผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งวุฒิสมาชิก (ตามบทเฉพาะกาลได้แก่ รสช.) ซึ่งแตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จะลงมติกັນไปตามแนวทางของพรรคการเมืองต่าง ๆ ฉะนั้นความพยายามที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยการนำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยากมาก ตัวอย่างเช่น ความพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2521 ในประเด็นเดียวคือ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภานั้น ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก แต่ความพยายามในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยการนำของวุฒิสมาชิกสามารถทำได้โดยง่ายกว่าในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ทำให้โอกาสที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะกลายสภาพเป็นเผด็จการมากยิ่งขึ้น นั่นมีสูงกว่าโอกาสที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้จะได้รับการแก้ไขให้มีความเป็นประชาธิปไตย มากขึ้น

สรุป จะเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้อำนาจอธิปไตย ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของ รสช. ในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งพยายามวางหลักเกณฑ์เงื่อนไขให้แก้ไขได้ยาก จึงไม่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งถ้าหาก รสช. ต้องการให้รัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตย ควรจะวางหลักเกณฑ์ในรัฐธรรมนูญ ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ให้เป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน จะทำให้รัฐธรรมนูญมีความเป็นประชาธิปไตย ตามความต้องการของประชาชนมากขึ้น

3.7 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มพลังประชาธิปไตยต่อการร่างรัฐธรรมนูญ

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญของสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้มีกลุ่มพลังประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยประชาชน นิสิตนักศึกษา นักการเมือง นักวิชาการ ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้เฝ้าติดตามบทบาทของ รสช. มาตลอดหลังการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ว่า รสช. จะจัดทำรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย มากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ 2521 ที่ รสช. สัมเลิกไปหรือไม่เพียงใด และส่วนใหญ่เมื่อเห็นว่า รสช. มีการสืบทอดอำนาจรักษาอำนาจโดยกลไกของรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้น จึงมีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ท้วงติง คัดค้านอย่างกว้างขวางในประเด็นที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะของเผด็จการไม่เป็นไปตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย

ข้อคิดเห็นต่อหลักการรัฐธรรมนูญ

เหตุผลประการหนึ่งที่ รสช. อ้างในการยึดอำนาจเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 คือ รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา นายกรัฐมนตรี ร่วมมือกับพรรคการเมือง และคณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก ใช้อุบายแยบยลทางการเมือง สร้างภาพลวงตา ประชาชนว่าเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย แล้วพลิก

เพลงหาผลประโยชน์ นักการเมืองที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร ที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัตินำประเทศไปสู่การปกครองในรูปแบบเผด็จการทางรัฐสภา
โดยมีประชาธิปไตยบังหน้า เป็นการรวมอำนาจการปกครองไว้ได้โดยสิ้นเชิง รสช.
เห็นว่าเป็นภัยอันตรายอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระ
มหากษัตริย์เป็นประมุข

หลังการยึดอำนาจ พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบก
ในฐานะรองหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ แดลงแก่ผู้สื่อข่าวครั้งแรก
หลังจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ยึดอำนาจและเข้าควบคุมการ
บริหารประเทศเรียบร้อยแล้ว ที่หอประชุมกองทัพบก เกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่ เพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองบ้านเมืองต่อไปว่า

ในหลักการพยายามจะไม่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรี และ
กำหนดแนวทางป้องกันการซื้อเสียงเลือกตั้งหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งคณะกรรมการร่าง
รัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นจะเป็นผู้ดำเนินการ (สยามรัฐ, 27 กุมภาพันธ์ 2534 : 8) ซึ่ง
แนวความคิดของ รสช. ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ต้องการแยกอำนาจบริหาร
และฝ่ายนิติบัญญัติออกจากกันโดยเด็ดขาด โดย รสช. มีเหตุผลเพื่อป้องกันการที่สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรที่เลือกตั้งมาด้วยการซื้อเสียง เมื่อมีโอกาสมาเป็นรัฐมนตรีแล้วจะ
กอบโกย โกงกินบ้านเมือง ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวมีหลายฝ่ายไม่เห็นด้วย เนื่อง
จากเห็นว่าไม่ถูกแบบแผนของความเป็นประชาธิปไตยอันแท้จริงที่ประเทศต่าง ๆ ที่มี
อยู่ในโลกได้ปฏิบัติกัน... และการที่ผู้มีอำนาจพูดถึงการร่างรัฐธรรมนูญเรื่องการ
แยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร เป็นการโน้มน้าวความรู้สึกให้เป็นไป
ตามความต้องการของผู้มีอำนาจ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีการแต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
อาจจะทำให้การร่างรัฐธรรมนูญของสมาชิกสภานิติบัญญัติที่กำลังจะตั้งขึ้น มีความคิด
และความรู้สึกไขว้เขวไป ไม่อยู่ในร่องรอยของการร่างรัฐธรรมนูญ ให้เป็นแบบแผน
ถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย (สยามรัฐ, 28 กุมภาพันธ์ 2534 : 8)

นักการเมืองด้านการจำกัดจำนวน ส.ส.

อดีตนักการเมืองได้แสดงความคิดเห็นต่อการร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2534 ในการประชุมคณะกรรมการประชาธิปไตย นายอุทัย พิมพ์ใจชน ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ จำกัดจำนวน ส.ส. เป็น 360 คนว่า

การที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ เห็นชอบให้มีการกำหนดจำนวน ส.ส. เช่นนั้นเป็นความวิตกว่า จะมีที่นั่งในสภาฯ ไม่พอ ซึ่งเท่ากับเพิ่มความรับผิดชอบให้ ส.ส. ทำงานมากขึ้น และจะ เป็นการดูแลทุกข์สุขของราษฎรไม่ทั่วถึง และเป็นการสวนทางกับระบอบประชาธิปไตยที่ ส.ส. จะต้องมีความมากพอที่จะดูแลประชาชนได้ทั่วถึง และว่าหากจะจำกัดจำนวน ส.ส. เช่นนั้น ทางที่ถูกควรลดจำนวนวุฒิสมาชิกให้น้อยลงกว่าเก่า เนื่องจากที่ผ่านมามวุฒิสมาชิกไม่ได้มีบทบาทต่อการเมืองไทยในการปฏิบัติเลย วุฒิสมาชิกเหล่านั้นมีหน้าที่เพียงมานั่งในสภาฯ เพื่อยกมือตามโพลเท่านั้น ซึ่งหน้าที่ที่แท้จริงจะต้องกลั่นกรองและยับยั้งกฎหมาย หากไม่เห็นชอบ จึงเป็นความไม่จำเป็นที่จะต้องมียุฒิสมาชิกจำนวนมากมาย ควรจะกำหนดจำนวนวุฒิสมาชิกไว้ไม่เกิน 100 คน ซึ่งจะให้มีที่นั่งพอสำหรับ ส.ส. ต่อไป

นายการุณ โสภาม สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ กล่าวในโอกาสเดียวกันว่า ร่างรัฐธรรมนูญที่จะออกมาต่างก็เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างพรรคใหม่และยึดอำนาจสภา รสช. เอาไว้ไม่ว่าจะเป็นกรรมการรัฐธรรมนูญ การร่างรัฐธรรมนูญ ให้อวุฒิสมาชิกมีอำนาจมากกว่า ส.ส. และให้มีสิทธิโหวตเลือกตั้งนายกรัฐมนตรี รวมทั้งการให้ข้าราชการประจำเป็นรัฐมนตรีได้ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ล้วนแต่สอดคล้องกับความต้องการของสภา รสช. ทั้งสิ้น (สยามรัฐ, 30 เมษายน 2534 : 14)

สำรวจทัศนคติของประชาชนต่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อประชาธิปไตย (ครป.) สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก) และชมรมพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เกี่ยวกับมติของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่ว่า นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง ผลการสำรวจพบว่า ประชาชนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ไม่เห็นด้วยกับมติดังกล่าวร้อยละ 59.6 เห็นด้วยร้อยละ 38.4 (สยามรัฐ, 16 กรกฎาคม 2534 : 4)

นักศึกษาด้านรัฐธรรมนูญเพื่อ รสช.

หลังจากที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้แถลงถึงผลการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เสร็จสิ้นแล้ว สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ได้ออกมาต่อต้านไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ตามที่คณะกรรมการ ซึ่งมีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานร่าง โดยทางนักศึกษามีความเห็นต่อบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเปิดโอกาสให้สภา รสช. มีอำนาจต่อไปจนถึงการเปิดสภานิติบัญญัติครั้งแรก กับยังให้อำนาจ รสช. ที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็นผู้คัดเลือกวุฒิสภาอีกชั้นหนึ่ง

1. ผลของการร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในบทเฉพาะกาล ทำให้ให้นักศึกษาเห็นว่า คณะกรรมการฯ ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นอิสระจากอำนาจของสภา รสช.
2. เมื่อมองจุดมุ่งหมายของสภา รสช. ที่อ้างในขั้นต้นเพื่อจะทำการปฏิวัติว่า จะจัดกติกาทางการเมืองใหม่ และทำเป็นเช่นนั้นจริงแล้ว เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เกิดขึ้นมาแล้ว สภา รสช. ก็ควรที่จะคืนอำนาจให้กับประชาชนโดยเร็ว หรือให้รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีคู่แฉ้วคราว จนกว่าจะมีตัวแทนของประชาชนมา ไม่ใช่คุมอำนาจต่อไป จนถึงการเปิดประชุมสภาครั้งแรก

3. ในส่วนของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เกิดขึ้นมาโดยเฉพาะกาลนั้น ยังมีความคลุมเครืออยู่หลายประการ เช่น กรณีของที่มาของวุฒิสมาชิก ซึ่งในขั้นต้นกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งของสภานิติบัญญัติฯ กับสภา รสช. "เพราะฉะนั้น ในส่วนของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ก็เป็นส่วนหนึ่งในการเป็นผู้ควบคุมดูแลการเลือกตั้ง จึงอยากให้ประชาชนจับตาดูว่า รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่เกิดขึ้นมานั้น พิสูจน์ให้เห็นถึงความจริงใจของสภา รสช. ว่าการยึดอำนาจมาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ นั้นทำเพื่อใคร ทำเพื่อประชาชน หรือว่าทำเพื่อกุมอำนาจใด ๆ "

และทางนักศึกษาจะออกไปรณรงค์ตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อชี้แจงแก่ประชาชนเกี่ยวกับหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เช่น ประเด็นที่นายกรัฐมนตรีควรจะมาจากการเลือกตั้งนั้น เห็นด้วยหรือไม่ หรือกรณีของวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง กรณีของข้าราชการประจำ ไม่ควรที่จะมาเป็นข้าราชการการเมือง และประเด็นหลัก ๆ อีกหลายประเด็น

เนื้อหาของการร่างรัฐธรรมนูญทั้งหมดที่ทำมาทำเพื่อใคร และใครได้ผลประโยชน์ ซึ่งทั้งนี้สามารถโยงไปถึงการยึดอำนาจและการฉีกรัฐธรรมนูญปี 2521 ได้ สำหรับการพิจารณาอีกประมาณ 5 ครั้งที่เหลือนั้น ขอเรียกร้องว่ายังไม่สายเกินไปที่จะปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่ โดยเฉพาะมาตราต่าง ๆ ที่เอื้อต่อผลประโยชน์ของสภา รสช. มากกว่าเอื้อต่อประโยชน์ของประชาชนหรือประชาธิปไตย

ข้อสังเกตรัฐธรรมนูญฉบับนี้แก้ไขได้ยากมาก จึงเป็นข้อสังเกตอีกอย่างว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้เมื่อร่างแล้ว ให้ประโยชน์กับตัวเองแล้วก็ไม่ต้องการให้ใครมาแก้ไข "น่าเป็นห่วงว่าวุฒิสภาที่ตั้งมานี้เป็นตัวแทนของใคร จึงค่อนข้างชัดเจนว่าการเมืองไทยจะต้องถอยหลังไปอย่างแน่นอน นักศึกษาจึงขอเรียกร้องต่อคณะ

กรรมวิธีการร่างรัฐธรรมนูญว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในอีก 4-5 ครั้งที่เหลือนี้ ขอให้ปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม มิเช่นนั้น ก็คงไม่อาจพูดเป็นอื่นไปได้นอกจากว่าคณะกรรมการชุดนี้ทำเพื่อสภา รสช. " (สยามรัฐ, 24 กรกฎาคม 2534 ; 16)

บทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญฉุกเฉินหน้าค่านอำนาจ รสช.

ภายหลังจากที่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ที่นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานได้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยมีบทเฉพาะกาลที่คงเนื้อหาของ รัฐธรรมนูญการปกครองเอาไว้ถึง 8 มาตรา โดยเฉพาะมาตรา 27 ซึ่งให้อำนาจ รสช. อย่างกว้างขวาง จนกว่าจะมีการเปิดประชุมสภา สมัยแรกขึ้นปรากฏว่าได้มีกระแสคัดค้านประเด็นค่านอำนาจ ม.27 ของ รสช. อย่างกว้างขวางจากนักการเมืองที่ออกมาคัดค้านในเรื่องนี้ทันที่ทันใด ไม่ว่าจะเป็นพรรคเอกภาพ พรรคความหวังใหม่ หรือประชาธิปัตย์ รวมไปถึงนักวิชาการ และนักศึกษา ก็ร่วมวิพากษ์วิจารณ์แสดงความไม่เห็นด้วยในประเด็นนี้เช่นเดียวกัน

แม้นายมีชัย จะให้เหตุผลในการคงอำนาจ รสช. เอาไว้ไปจนถึงสภาเปิดว่า มีอยู่ 2 ข้อคือ

1. เอาไว้ใช้ในยามจำเป็น หากมีเหตุการณ์วุ่นวายอะไรเกิดขึ้น รสช. จะต้องมีอำนาจในการเข้ามารักษาความเรียบร้อยได้
 2. ถึงแม้จะมี ม.27 ก็ไม่ได้ใช้อยู่ดี เพราะที่ผ่านมาก็เคยใช้อยู่แล้ว
- ลักษณะการกำหนดบทเฉพาะกาลเช่นนี้นั้น เป็นไปตามความคาดหวังที่ประชาชนจับตาดู เพราะการกำหนดบทเฉพาะกาลเช่นนี้ เป็นการวางฐานอำนาจของ รสช. ยาวต่อไปอีก "เพราะแม้ว่า หลังสภาเปิด สภา รสช. จะสลายตัวไป แต่อย่างลึ้มว่าบทเฉพาะกาลได้กำหนดให้ รสช. ทำหน้าที่แทนวุฒิสภาซึ่งยังไม่มี

เลือกคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ 2 คน รัฐบาลเป็นผู้เลือก 2 คน และสภานิติบัญญัติ 2 คน ซึ่งสภานิติบัญญัติ และรัฐบาลก็เป็นคนของ รสช.ทั้งนั้น รวมแล้วคนที่ รสช. ตั้งเข้าไปเป็นกรรมการรัฐธรรมนูญมีทั้งหมด 6 คน เข้าไปแล้วจากคณะกรรมการรัฐธรรมนูญทั้งหมด 9 คน แล้วคณะกรรมการรัฐธรรมนูญชุดนี้จะเป็นคนกำหนดตัววุฒิสมาชิกอีกทีหนึ่ง ซึ่งก็หนีไม่พ้นที่จะต้องเลือกคนของ รสช.เข้าไป เพื่อคงอำนาจ รสช.ต่อไป อีกถึง 6 ปี" (ข่าวพิเศษ, 29 กรกฎาคม-4 สิงหาคม 2534 : 29-30)

นายคณิน บุญสุวรรณ อดีต ส.ส. กทม. แสดงความไม่เห็นด้วยกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญกำหนดรัฐธรรมนูญออกมาเป็นการรับใช้กลุ่มผู้มีอำนาจจัดต่อเสรีภาพของประชาชน ด้วยการลดบทบาทตัวแทนที่มาจากประชาชน คือการคงอำนาจของสภา รสช. การคงไว้ซึ่งมาตรา 27 การตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจแก่วุฒิสมาชิกมากกว่าเดิม การจำกัดจำนวนแก่วุฒิสมาชิกมากกว่าเดิม การจำกัดจำนวน ส.ส. ให้มีเพียง 360 คน และไม่ได้กำหนดให้ตัวนายกรัฐมนตรี จะต้องมาจากการเลือกตั้ง

นับแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ นักการเมืองไม่ว่าดีหรือเลว และสถาบันการเมืองทั้งหมดถูกเหยียบยำ เหยียดหยามโดยไม่มีข้อยกเว้น ดังนั้นหากไม่ต้องการให้ระบอบประชาธิปไตยต้องพ่ายแพ้ต่ออำนาจเผด็จการแล้ว นักการเมืองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยและกอบกู้ศักดิ์ศรีของนักการเมืองขึ้นมา จะพยายามผลักดันให้รัฐธรรมนูญ เป็นของประชาชน มีความเป็นประชาธิปไตย มากที่สุดคาดว่าจะสามารถเสนอเป็นรัฐธรรมนูญก่อนที่ร่างรัฐธรรมนูญ จะเข้าสู่สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ทางด้านนายจาตุรนต์ ฉายแสง อดีต สส. ฉะเชิงเทรา แสดงความไม่เห็นด้วยที่จะมีการตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ขึ้นมาเพราะไม่มีผู้ที่จะ

เข้าไปรับผิดชอบในระยะยาว นอกจากนี้ยังมีการตั้งเอาฝ่ายตุลาการเข้ามาเกี่ยว
ข้องทั้งที่เป็นเรื่องไม่สมควร และการตั้งกรรมการรัฐธรรมนูญจะเป็นการคงให้สภา
รสช. สามารถผูกขาดอำนาจนานอยู่ถึง 7 ปี คือจากคณะกรรมการรัฐธรรมนูญชุด
แรก 1 ปี และจากวุฒิสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งอีก 6 ปี เนื่องจากสภา รสช.
สามารถที่จะตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญถึง 7 คนใน 9 คน (จากสภา รสช.
จากสภานิติบัญญัติ จากรัฐบาลและเลือกประธานอีก 1 คน) ตนจึงขอเสนอให้ถ้า
สภา รสช. ไม่ต้องการที่จะสืบทอดอำนาจจริง ๆ แล้วก็ไมควรที่จะเข้ามามีส่วนใน
การแต่งตั้ง ปล่อยาให้เป็นหน้าที่ของนายกฯ หรือใครที่ไม่ใช่สภา รสช.

การที่ผู้นำสภา รสช. หลายคนออกมายืนยันว่าจะคืนอำนาจให้กับ
ประชาชน ถือเป็นคำกล่าวอ้างที่ฟังไม่ขึ้นเพราะในรัฐธรรมนูญที่ออกมา ใครเขาก็มองว่า
เป็นการสืบทอดอำนาจสภา รสช. (สยามรัฐ, 1 สิงหาคม 2534 : 16)

รวมตัวด้านรัฐธรรมนูญแก้ไขยาก

นักการเมือง อดีต ส.ส. นักวิชาการ ได้รวมตัวกันคัดค้านไม่เห็นด้วย
กับการกำหนดเงื่อนไขในการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ยาก ของคณะกรรมการร่างรัฐ
ธรรมนูญ โดยได้ร่วมกันวิเคราะห์อภิปรายแสดงความเห็นต่อร่างรัฐธรรมนูญ ใน
การจัดสัมมนาอภิปราย ในหัวข้อเรื่อง "สหพันธ์ประชาธิปไตยเป็นทางเลือกใหม่จริง
หรือ" เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2534

นายบุญชู โรจนเสถียร หัวหน้าพรรคเอกภาพ ได้กล่าวอภิปรายว่า
เหตุการณ์ทางการเมืองกำลังจะสูญเสียอำนาจประชาธิปไตยจากการกระทำ
ของสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ซึ่งจากการกระทำดังกล่าวจึงน่า
จะมีการรวมแนวคิดที่ต่อต้านการล้มระบอบประชาธิปไตย ในรูปของสหพันธ์ประชา

ธิปไตย โดยความหมายของสหพันธ์ไม่เป็นการรวมตัวเฉพาะพรรคการเมืองเท่านั้น แต่จะเป็นการรวมตัวไปถึงผู้ห้วงในระบอบประชาธิปไตย และการเมืองจะได้แสดงให้เห็นว่านักการเมืองไม่ได้ขาดความสำนึกในระบอบประชาธิปไตย

หัวหน้าพรรคเอกภาพยังกล่าวต่อไปว่า ปัญหาที่ทางผู้ทำรัฐประหารนำมาอ้างในการล้มรัฐบาลนั้น ก็คือสิ่งที่นักการเมืองควรนำมาแก้ไขไม่ว่าจะเป็นเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวง การกระจายอำนาจลงระดับล่าง ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ซึ่งการแก้ไขสิ่งเหล่านี้ นักการเมืองสามารถทำได้ ดังนั้น จึงจัดตั้งสหพันธ์ประชาธิปไตยขึ้นมา เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันระบอบประชาธิปไตย คำนอำนาจของเผด็จการ ซึ่งนั่นเป็นอุปสรรคหลังการเลือกตั้ง แต่ปัญหาขณะนี้คือการต่อต้านเผด็จการ ซึ่งคุณได้จากการร่างร่างรัฐธรรมนูญ ก็รู้ว่า สภา รสช. ตั้งคณะกรรมการให้มาร่างก็มาสร้างเงื่อนไขจนไม่เป็นประชาธิปไตย

นายปิติ พัฒนกุล พรรคประชากรไทยได้กล่าวว่า เห็นด้วยกับแนวความคิดของพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากการรวมตัวกันเป็นรูปของสหพันธ์ จะมีปัญหาปฏิบัติงานยาก คนมีความเห็นด้วยในแนวคิดจะต่อต้านระบบเผด็จการ และทำอย่างไรจะทำให้ทหารมีความสำนึกถึงผลที่ทำการปฏิวัตินั้นจะทำให้ประเทศเกิดความเสียหาย

ทางด้านนายนิพนธ์ วิสิทธิ์ยุทธศาสตร์ อดีต ส.ส.อ่างทอง พรรคชาติไทย ได้กล่าวว่า ตนเห็นด้วยที่ต่อต้านความไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการคงอำนาจของสภา รสช. ไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีการกำหนดคณะกรรมการรัฐธรรมนูญไว้ 9 คน เพื่อควบคุมการเลือกตั้งนั้น ตนว่าเป็น "มะเร็งทางการเมือง" เนื่องจากมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งไม่เคยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับไหนเลยที่ผ่านมา

นายปรีญา เทวานฤมิตรกุล เลขาธิการสมาพันธ์นักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้กล่าวว่า สถานการณ์การเมืองขณะนี้ เมื่อไม่เป็นประชาธิปไตยก็ต้องมีการขัดขวาง เพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ในการใช้กฎหมายสูงสุดของประเทศที่ถูกกำหนดขึ้นมาและผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ก็ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง และถ้าสภา รสช. มีความจริงใจ ควรให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขในเรื่องของคะแนนเสียงในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพราะกำหนดไว้ 2 ใน 3 ของสองสภานั้นเห็นสูงไป (สยามรัฐ, 4 สิงหาคม 2534 : 16)

เนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ กลับไม่ได้เป็นประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์และการเสียอำนาจของสภา รสช. มากกว่าจะร่างเพื่อสร้างสรรค์ประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักการสำคัญหลายประการด้วยกัน ทางสนทน. จึงต้องขอประชาติจากประชาชน เพื่อรณรงค์รัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยในประเด็นที่ว่า

นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง วุฒิสมาชิกต้องมีอำนาจลดลง ถ้ามีอำนาจมาก ต้องมาจากการเลือกตั้ง และการแก้ไขรัฐธรรมนูญต้องทำได้ง่ายขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งมาทำการแก้ไขให้เป็นประชาธิปไตย และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้นและในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะต้องไม่มีบทเฉพาะกาลยืดอายุให้กับสภา รสช. และ ม.27 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นประเด็นสำคัญที่สุดที่จะต้องร่วมแรงร่วมใจกันเรียกร้องให้สำเร็จ เพื่อให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ไม่เป็นประชาธิปไตยนี้ ได้รับการแก้ไขโดยตัวแทนของประชาชน

ประชาธิปไตยของเราต้องหยุดชะงักและถอยหลังมาเป็นเวลาถึง 5 เดือนแล้ว ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน กำลังจะกลายเป็นการแต่งตั้งไปแล้ว ประชาธิปไตยก็ยิ่งถอยหลังไปมากขึ้น ถ้ารัฐธรรมนูญใหม่ออกมามีเนื้อหาสาระดังที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น นิสิตนักศึกษาและพี่น้องประชาชนต้องร่วมแรงร่วมใจกันขัดขวางมิให้ ประชาธิปไตยของเราต้องถอยหลังไปกว่านี้ (สยามรัฐ, 5 สิงหาคม 2534 : 14)

ค่านยกสุดท้าย เป้าหมายคว่ำรัฐธรรมนูญในวาระ 3

พลันหลังจากที่มีการแถลงออกมาว่าวิธีการเลือกตั้ง ส.ส. สมัยหน้า เป็นวิธีการพวงใหญ่ดังที่มีการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า และไม่มีการตัดสิทธิ์สำหรับนักการเมืองที่ถูกตัดสินว่าร้ายวญผิดปกติ กระแสข่าวว่ามีการกำหนดบทเฉพาะกาลที่สอดคล้องถึงการให้ รสช. เข้ามาสืบทอดอำนาจภายหลังการเลือกตั้งก็โหมพัดอย่างรุนแรง กว้างขวางโดยกระแสข่าวระบุว่า ประเด็นสำคัญที่จะมีการกำหนดในบทเฉพาะกาลก็คือ ให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ในเวลาเดียวกัน วุฒิสมาชิกมาจากการแต่งตั้งของ รสช. และมีสิทธิ์ในการโหวตสนับสนุนนายกรัฐมนตรีได้... ความเคลื่อนไหวในการรวมพลก็มีขึ้นเป็นระลอกในหมู่พลังประชาธิปไตย

กลุ่มนักศึกษาภายใต้การนำของสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ได้มีการประชุมสัมมนาใหญ่ขององค์กรนักศึกษาทั่วประเทศ เพื่อกำหนดท่าทีต่อรัฐธรรมนูญ ถ้าหากว่ารัฐธรรมนูญออกมาในลักษณะที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ก็จะไม่เคลื่อนไหวโดยมีเป้าหมายในการล้มรัฐธรรมนูญ ในวาระที่ 3 ที่จะเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และจะเรียกร้องให้นำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 กลับมาใช้ใหม่ ซึ่งกำหนดเป้าหมายร่วมกับประชาชนอภิปรายคัดค้านรัฐธรรมนูญที่ทองสนามหลวง แล้วเคลื่อนขบวนต่อไปยังรัฐสภา เพื่อเรียกร้องให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คว่ำรัฐธรรมนูญวาระที่ 3

ในขณะที่เดียวกัน "แนวร่วมนักศึกษาเพื่อประชาธิปไตย" อันแกนกลุ่ม เป็นกลุ่มเดียวกันกับที่เคยถูกตำรวจจับกุม เพราะการต้านรัฐประหาร 23 กุมภาพันธ์ ก็จะมีการร่วมกันจัดงานรณรงค์ขึ้นเฉพาะส่วนรวมคำแห่งที่ลาน สวป. ในวันจันทร์ที่ 18 เป็นต้นไป โดยเนื้อหางานจะเป็นการไฮปาร์ครายวัน และมีการจัดนิทรรศการคัดค้านรัฐธรรมนูญฉบับนี้อย่างยิ่งใหญ่อ...

ยุทธศาสตร์การลงสนามหลวงนั้น จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ไม่ใช่ใช้งานของนักศึกษาอย่างโดด ๆ และหากรัฐธรรมนูญออกมาในลักษณะเผด็จการจริง ๆ แล้ว นักศึกษาในส่วนภูมิภาคทั้งเชียงใหม่ ขอนแก่น สงขลา ปัตตานี และที่อื่น ๆ ก็จะออกมาเคลื่อนไหวในภูมิภาคของตนสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของ สนนท. ในกรุงเทพฯ เพื่อเน้นภาพของพลังความเคลื่อนไหวของนักศึกษาทั่วประเทศ

ทางด้านพรรคการเมือง ก็มีเป้าหมายที่จะคัดค้านรัฐธรรมนูญโดยกำหนดเป้าหมายที่สนามหลวง ในวันที่ 19 พฤศจิกายน โดยมีพรรคความหวังใหม่ - เอกภาพ - พลังธรรม - ประชาธิปัตย์ ที่จะปราศรัยโจมตีรัฐธรรมนูญ รสช. ซึ่งพวกเขาจะเก็บว่าจะมีประชาชนมาร่วมเป็นจำนวนแสนคนเป็นอย่างต่ำ เป้าหมายอยู่ที่การเรียกร้องให้คว่ำรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเผด็จการ และปิดฝุ่น ฉบับปี 2521 นำมาใช้ใหม่ (ข่าวพิเศษ, 18-24 พฤศจิกายน 2534 : 17-18)

ส่วนสื่อมวลชน ก็ได้ร่วมรณรงค์ต่อต้านรัฐธรรมนูญเผด็จการของ รสช. ในสายตาของสื่อมวลชนนั้น พวกเขาค่อนข้างจะงงเงื้อมมือต่อสาระในบทเฉพาะกาลหลายประการ อาทิ

- ในวุฒิสภามีจำนวน 360 คนเท่ากับ ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้ง

- วุฒิสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งนั้นมิอำนาจแทบจะเท่ากับ ส.ส. ทุกประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมลงมติอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลและการร่วมเสนอชื่อนายกรัฐมนตรี ฯลฯ

- วุฒิสมาชิก 360 คนถูกตั้งโดยประธานคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ความมุ่งงนงต่อบทเฉพาะกาลของคณะกรรมการการแปรรูปคดีฯ 25 อรหันต์ทองแดงนั้น เกิดขึ้นซ้ำซ้อนในขณะที่ก่อนหน้านี้ คณะกรรมการฯ 25 รายนี้ได้ส่งโฆษก วีระ ปิตรชาติ ออกมาแถลงถึงสาระสำคัญที่ทำทลายความรู้สึกผู้คนในต่างว้างหลัก ๆ หลายประการแล้วเช่น

- ให้กำหนดการเลือกตั้งเป็นแบบ รวมเขต รวมเบอร์ (พวงใหญ่)
- ให้ข้าราชการประจำมีสิทธิเป็นข้าราชการการเมือง
- ให้ประธานวุฒิสภาฯ เป็นประธานรัฐสภาฯ

การประท้วงต่อต้านคัดค้านรัฐธรรมนูญ ได้จัดขึ้นที่ท้องสนามหลวง ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ซึ่งมีประชาชนเข้าร่วมเกือบแสนคน

เมื่อถึงเวลา 17.00 น. จำนวนประชาชนก็ปลุกสนามหลวงให้เกิดภาพแห่งอดีตอันคึกคักได้แล้ว นับจากเวทีด้านเหนือลงไปถึงกึ่งกลางสนามหลวง เต็มไปด้วยผู้คนยาวเหยียดขอบด้านยาวและด้านกว้าง สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 รายงานข่าวว่ามีผู้สนใจมาฟังการอภิปราย 3,000 คน (สามพันคน) วิชยุทธหารรายงานจำนวนผู้ฟังแตกต่างกันไปตามฐานานุรูปของผู้รายงาน หนึ่งในทีมประชาสัมพันธ์ รสช. ซึ่งมาสังเกตการณ์คำนวณว่า ประชาชนน่าจะอยู่ในประมาณ 12,000 คน (หนึ่งหมื่นสองพันคน) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐรายงาน หลังจากนั้นว่ามีประชาชนมาชุมนุมประมาณ 6-70,000 คน แต่ส่วนใหญ่หนังสือพิมพ์รายวันแทบทุกฉบับมีความใกล้เคียงกันอยู่บ้างที่ใช้คำว่า "ประชาชนค่อนข้างแสนคน" หรือมากกว่า 50,000 คนขึ้นไปที่มาร่วมฟังการอภิปรายครั้งนี้ (ข่าวพิเศษ, 25 พฤศจิกายน-1 ธันวาคม 2534 : 14)

อุทหมมีการเคลื่อนไหวด้านรัฐธรรมนูญ วัดได้เกือบถึงจุด "ปรอทแตก" เมื่อนักศึกษาทำหุ่น 3 หัว "สุ-ตฺย-เต" ให้เคาะสนิมเผด็จการ ก่อนจะทำพิธีฉาบปัดที่หน้ากองบัญชาการทหารสูงสุด เป็นวันที่ 20 พฤศจิกายน ภายหลังจากการอดข้าว 2 วันที่ผ่านมา ไม่สามารถเปลี่ยนใจสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ ความอปลักษณ์ของร่างรัฐธรรมนูญ "รับไม่ได้" ยังคงไว้ 3 ประการสำคัญคือ ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา วุฒิสมาชิกแต่งตั้งโดยประธานสภา รสช. และอำนาจของวุฒิสมาชิกยัง "ล้นฟ้าครอบจักรวาล"

เว้นเวลาตั้งตัวกัน 1 วัน เป็นวันศุกร์ที่ 22 พฤศจิกายน แกนนำสามประสาน "ครป. นักศึกษา พรรคการเมือง" ประชุมกำหนดยุทธวิธีกันที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 3 ชั่วโมงกว่าของความเคร่งเครียด สรุปลออกมาเป็นวลีได้ว่า "ยืนหยัดต่อสู้" โดยจะขยายแนวร่วมด้านรัฐธรรมนูญออกไปให้มากที่สุด ในการประชุมนัดต่อไปวันอาทิตย์ที่ 24 พฤศจิกายน แสงแห่งความหวังที่รำไรอยู่เบื้องหน้า คือการประชุมสภา ในวันที่ 25 พฤศจิกายน ที่ยังมีการ "เปิดช่อง" ให้เปลี่ยนแปลงมติที่ประชุมสภา ได้บ้าง ทั้ง ๆ ที่โดยธรรมเนียมปฏิบัติที่ผ่านมา จะเป็นเพียงการ "แก้ไข-ขัดเกลา" ถ้อยคำเท่านั้น

เกิดการตั้งข้อสังเกตว่า 4 วันที่เว้นไว้ (21-24 พฤศจิกายน) เป็นช่วงเวลาที่น่าจะเว้นไว้ เพื่อตรวจสอบกระแสการต่อต้านรัฐธรรมนูญว่าจะรุนแรงหนักหน่วงเพียงใด ถ้า "พะผั่ว" การประชุมสภา วันที่ 25 พฤศจิกายน ก็คงเพียงขัดเกลาถ้อยคำ แต่ถ้า "มาแรง" การปรับเปลี่ยนในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาจะบังเกิดขึ้น

ฝ่ายต่อต้านกระแสกลืนอายุของ "เกม" นี่การประชุมเมื่อวันอาทิตย์ที่ 24 พฤศจิกายน จึงคึกคักด้วยจำนวนแนวร่วมที่แผ่ขยายไปถึง 52 องค์การ พลังกรรมกรที่ซบเซามานาน เริ่มต้นตัวและพร้อมรบ โดยเฉพาะในส่วนของแรงงานเอกชนในกลุ่มย่านต่าง ๆ มีการพูดถึงการ "ระดมมวลชน" หากสถานการณ์เดินไปไกลถึงจุดที่ต้องใช้มือปลุก บรรยากาศเริ่มเร่าร้อนเมื่อหลายฝ่ายเห็นว่า ควร "ตีตรงเป้า" และขจัด "เหตุ" ด้วยการขับไล่อำนาจเผด็จการ เพราะปัญหาของร่างรัฐธรรมนูญคือ "ผล" หรือหน่อของเผด็จการเท่านั้น แต่ภายใต้ "กรอบ" สันติวิธีโดยเคร่งครัดของ ครป. เป้าการขับไล่จึงเป็นเป้าที่ห่างไกล และไม่ได้รับการยอมรับ

เย็นวันนั้น ลานโพธิ์ ธรรมศาสตร์ที่เงียบสงบ และเป็นเพียงลานจอดรถมาหลายปี ถูกขุบชีวิตทางการเมืองอีกครั้ง สปอร์ตไลท์สว่างจ้า สีลาของจิ๋วการเมืองและเพลงเพื่อชีวิตบนเวที กลมกลืนกันอย่างดีกับผ้าคำผืนใหญ่ที่ถูกขึงรายรอบลานโพธิ์ ถ้อยความบนแผ่นผ้าล้วนแต่แสดงเจตนารมณ์ชัดเจนของการต่อต้านอำนาจเผด็จการ ล้มล้างรัฐธรรมนูญอุปถัมภ์ ผู้คนเริ่มทยอยเข้ามาเต็มลาน บ้างจรดปากกาแสดงประชามติค้านร่างรัฐธรรมนูญ บ้างระบายความอัดอั้นลงบนบอร์ด และบ้างจับกลุ่มมุงดูบอร์ดด้านร่างรัฐธรรมนูญอย่างสนใจใคร่รู้ แต่ที่ทำให้บรรยากาศใกล้เคียงพอจะเป็น "มินิ 14 ตุลา" ได้ คือป้ายผ้าคำผืนใหญ่ที่ขึงพืดอยู่หน้าประตูด้านท่าพระจันทร์บรรจุข้อความ "คว้น ชุมนุมใหญ่ลานโพธิ์ 25 พฤศจิกายน 17.00 น."

ความเขม็งเกลียวที่ถูกขึงจนถึงที่ถูกคลายเกลียวลง น้ำเป็นถูกสาดโครมไปที่ปรอทการต่อต้านที่พุ่งปรี๊ดไปเกือบถึง "จุดเดือด" เมื่อสภานิติบัญญัติใช้เวลาเพียงชั่วโมงกว่า ในตอนเช้ารุ่งขึ้น ลดทอนอำนาจวุฒิสภา เหลือเพียงการเปิดอภิปรายทั่วไป พิจารณาพระราชกำหนดบางส่วน และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร

เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี เวลาที่เหลือก่อน 17.00 น. เป็นช่วงเวลาที่โทรทัศน์รายงานการออกมา "ประนีประนอม" และขอ ร้องให้ "อะลุ่มอล่วย" ของบุคคลสำคัญหลายคนนำโดย พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อานันท์ ปันยารชุน ส่วนอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานรัฐสภานั้น ถึงกับมีกำหนด การจะ "ร่วมการเฉพาะกิจ" เคลียร์ปัญหารัฐธรรมนูญตั้งแต่บ่ายสองโมง จนในที่สุด เลื่อนไปเป็นหลังข่าวภาคค่ำ

แม้การออกมา "ลดกระแส" ดังกล่าวจะเกิดขึ้น และทำให้ "ความชอบธรรม" ของฝ่ายต่อต้านลดทอนลง แต่การชุมนุมใหญ่ที่ลานโพธิ์ ก็ถูกตีพิมพ์ ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ พร้อมกับพาดหัวข่าว "ครป.นักศึกษายื่นกรณต่อ สู้" ต่อหน้าผู้ร่วมชุมนุมกว่า 3,000 คน ขณะเดียวกันกับที่กระแสการเคลื่อนไหวใน ต่างจังหวัดยังคงดำรงอยู่ เป้าหมายคือคว่ำวาระ 3

3 พรรคการเมืองที่ป็นภัยต่อผู้ต่อไปคือ เอกภาพ ความหวังใหม่ พลังธรรม ส่วนประชาธิปไตย "กลับลา" มุ่งสู้เอาภายหลังการเลือกตั้ง ภาพพจน์ที่ทำท่า จะติดลบ ถูกเคลียร์ในทันควันด้วยการแถลงของนายชวน หลีกภัย ในบ่ายวันที่ 26 พฤศจิกายน ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

การชุมนุมที่ลานโพธิ์ที่ตั้งใจจะให้ยาวไปจนถึงวันที่ 7 ธันวาคม อันเป็น กำหนดการลงมติในวาระ 3 ต้องยุติลงแค่ค่ำวันที่ 26 พฤศจิกายน เพราะผู้ บริหารมหาวิทยาลัยไม่ต่อใบอนุญาต พร้อม ๆ กับการเรียกผู้นำนักศึกษาไปพบ ท่ามกลางการคาดการณ์ว่าผู้บริหาร "ถูกบีบ" ยุทธวิธีจึงปรับเปลี่ยนไปสู่การรณรงค์ นอกมหาวิทยาลัยบ้าง ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยบ้าง ในขณะที่ ครป.ประชุมสรุปในวัน ที่ 27 พฤศจิกายน ประกาศสู้ต่อโดยสันติ (ข่าวพิเศษ, 2-8 ธันวาคม 2534 : 23)

สรุปข้อเรียกร้องคัดค้านร่างรัฐธรรมนูญ

ประเด็นข้อเรียกร้องของ ครป.

1. นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี มาจากระบบรัฐสภา โดยการเลือกตั้ง ห้ามข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมือง
2. ประชาชนแต่ละคนมีสิทธิเลือกผู้แทนหนึ่งคนเท่านั้น หรืออย่างมากไม่เกิน 3 คน ไม่ควรรวมเขตเลือกตั้งแบบพวงใหญ่
3. รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร จากสื่อมวลชนของรัฐ
4. รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเรียกดูข้อมูลข่าวสาร ในการบริหารราชการแผ่นดิน
5. มีการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่องค์กรท้องถิ่นและองค์กรชุมชน

ประเด็นเรียกร้องของ สนท.(15 พ.ย.34)

1. ขอให้ประธานสภาผู้แทนฯ เป็นประธานรัฐสภา
2. สมควรให้ผู้แทนราษฎร ที่ได้รับการเลือกตั้งมากกว่าพรรคอื่นเป็นนายกรัฐมนตรี
3. ลดอำนาจวุฒิสมาชิกให้มีอำนาจเฉพาะ กลั่นกรองกฎหมายเท่านั้น ไม่ควรมีสิทธิโหวตเลือกคนเป็นรัฐมนตรีและร่วมกับ ส.ส. ในการพิจารณากฎหมายสำคัญ ๆ ไม่ควรมีสิทธิออกเสียงไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจรัฐบาล
4. ข้าราชการประจำจะดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองพร้อมกันไม่ได้
5. บทเฉพาะกาลต้องไม่ขัดกับหลักการเบื้องต้นในรัฐธรรมนูญ

ประเด็นเรียกร้องในการชุมนุมที่ท้องสนามหลวง (19 พ.ย.34)

1. ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา
2. นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยพรรคการเมืองที่มีจำนวน ส.ส. มากที่สุด 2 พรรคแรก จะได้รับโอกาสให้จัดตั้งรัฐบาลตามลำดับก่อน
3. วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่เพียงแค่ว่าเป็นสภากลับกรอง

จะเห็นได้ว่า ร่างรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ ได้มีกลุ่มพลังประชาธิปไตยคัดค้านไม่เห็นด้วย ในหลายประเด็นที่เป็นเผด็จการ และหมกเม็ดวางฐานอำนาจให้คณะ รสช. สืบทอดอำนาจ โดยกลไกของรัฐธรรมนูญ ซึ่งการเรียกร้องของกลุ่ม องค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ สื่อมวลชน นิสิต นักศึกษา นักการเมือง และประชาชน จะมีรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เช่น ประชุมอภิปราย ออกแถลงการณ์ จัดหมายเปิดผนึก เป็นต้น (โปรดดูภาคผนวก ค. เพิ่มเติม)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved